

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1905.

Första Kammaren.

N:o 3.

Tisdagen den 27 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr *Ewerlöf* anmälde, att han anländt till riksdagen.

Justerades protokollet för den 20 i denna månad.

Upplästes följande till kammaren inkomna handling:

Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet den 23 juni 1905.

Fullmakt hade inkommit, utvisande, att vid riksdagsmannaval, som den 22 juni 1905 förrättats af stadsfullmäktige i Stockholms stad, lektorn *Sixten Gabriel von Friesen* blifvit utsedd att för en tid af nio år från nämnda dag vara ledamot af Riksdagens Första Kammare.

Vid den granskning af fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för kungl. justitiedepartementet samt vidare af vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, förekom mot fullmakten icke någon anmärkning; och skulle öfver hvad sålunda förekommit protokoll meddelas Första Kammaren, hvarjämte fullmakten skulle till kammaren öfverlämnas.

In fidem

Carl Berg.

Det upplästa protokollet lades till handlingarna.

Företogs val af tio ledamöter i konstitutionsutskottet; och befunnos, efter valets slut, därtill hafva blifvit utsedde:

Första Kammarens Prot. vid Urtima Riksdagen 1905. N:o 3.

1

friherre Alströmer	med 120 röster,
herr Behm	» 120 »
» Berg, Gustaf Axel, ...	» 120 »
» af Ekenstam	» 120 »
» Nyström, J. F., ...	» 120 »
» Nyström, Carl, ...	» 118 »
» Sjöholm	» 118 »
» Berg, Lars, ...	» 117 »
» Sandwall	» 112 »
» Rydberg	» 109 »

Företogs val af tolf ledamöter i Riksdagens särskilda utskott för behandling af Kungl. Maj:ts proposition angående de unionella förhållandena m. m.; och befunnos, efter valets slut, därtill hafva blifvit utsedde:

herr Cavalli	med 116 röster,
» Lundeberg	» 116 »
friherre Åkerhielm	» 116 »
herr Billing	» 115 »
grefve Wachtmeister, Fredrik, ...	» 115 »
herr Blomberg	» 114 »
» Tamm, Hugo P. P., ...	» 114 »
» Pettersson, Fr. E., ...	» 112 »
» Säve	» 112 »
» Walldén	» 110 »
friherre Palmstierna	» 108 »
herr Afzelius	» 83 »

Företogs val af åtta suppleanter i konstitutionsutskottet; och befunnos, efter valets slut, därtill hafva blifvit utsedde:

herr Hedenstierna	med 95 röster,
» Lilliesköld	» 95 »
» Paulson	» 93 »
» von Mentzer	» 90 »
» Petersson, P., ...	» 87 »
» Apelstam	» 87 »
» Hedborg	» 85 »
» Tham, F. A. Sebastian, ...	» 77 »

sedan ordningen mellan dem, som erhållit lika antal röster, blifvit genom särskilda lottningar bestämd.

Företogs val af åtta suppleanter i särskilda utskottet; och befunnos, efter valets slut, därtill hafva blifvit utsedde:

herr Östberg	med 107 röster,
» Lindman	» 98 »
» Rettig	» 96 »
» Hammarström	» 92 »
friherre Klingspor, Carl, ...	» 81 »
herr Andersson, Gustaf, (Kolstad)	» 74 »
» Lovén	» 67 »
» Tham, Vollrath, ...	» 63 »

Föredrogs å nyo Kungl. Maj:ts den 21 innevarande månad bordlagda nådiga proposition till Riksdagen angående de unionella förhållandena. *Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.*

Herr Berg, Gustaf Axel: Jag skall anhålla att få yttra något med anledning af den nu föredragna kungliga propositionen.

Här i denna proposition föreligger epilogen till ett sorgespel, hvars närmaste föregående akter heta flagglagen och kommunikén — ett sorgespel, där man ser å ena sidan de norska revolutionsmännen, då de trampa edsvurna lagar under fötterna, uppträda målmedvetna och samlade, men å andra sidan de svenska rådgifvarne, då de skola försvara Sveriges rätt och Sveriges ära och gifva råd åt vår så djupt, så grymt förorättade, ädle Konung, visa sig försagda och undfallande.

Här föreligger ett aktstycke, uti hvilket Konungens rådgifvare finna tillfället lämpligt och väl valdt att såsom utgångspunkt för sin framställning framhålla, hurusom de finna det *förklarligt*, att normännen under tidernas lopp riktat sin sträfvan på att få undanröjda en del bestämmelser uti unionskontraktet. Man har här ej nöjt sig med att konstatera själfva faktum, denna norrmännens sträfvan, utan man har sagt, att detta faktum vore *förklarligt*, och synes likasom utpeka, att häruti ligger en för mildrande omständighet för revolutionen.

Här föreligger ett förslag till kapitulationsakt, hvaruti Konungens rådgifvare inför sin af det norska Stortinget förrädiskt besvikne Konung till och med framhålla, att uti det aktstycke, som skulle framläggas inför Sveriges Riksdag och inför hela Sveriges folk, de finna det *icke vara af nöden* — ja, så heter det verkligen i denna historiska akt — att närmare belysa detta Stortingets förfarande. Man underlåter just det, som borde vara en första, en själffallen plikt.

Här föreligger en ren kapitulation, där man så hastigt vill skynda till slutmålet, unionens skyndsamma upplösning, att Konungens rådgifvare uttryckligen säga, att *fullständig utredning af alla hithörande frågor visserligen icke må vara erforderlig*, innan Sverige fattade sitt beslut om upplösningen. De svenska rådgifvarne visa denna otålighet att komma till slutet, samtidigt

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena. med det att en besinningens och en eftertänksamhetens ande, ett doft ogillande af Stortingets åtgärder synes redan börjat inträda i Norge.

(Forts.)

Här föreligger ett rådslag, där Konungens rådgifvare väl uttala, att en upplösning af unionen kräfver afveckling af många nu bestående förhållanden mellan de båda länderna, att uppgörelse kräfves på många områden, samt att frågor, som behöfva ordnas, icke böra hållas öppna, men där, allt detta oaktadt, icke funnits erforderligt att på något vidare sätt, i den allra ringaste mån utveckla hvad Riksdagen bör veta för att bedöma alla dessa förhållanden och frågor, hvarom Riksdagen nu själf får skaffa sig upplysning. Herr talman! Det enda Riksdagen anses böra få veta är, att Riksdagen skall utan vidare uppdraga åt regeringen att med Stortinget ingå förhandlingar och träffa en villkorlig uppgörelse.

Herr talman! Jag tillåter mig att ställa det spørsmålet: Kan man utan ogillande mottaga allt detta? Jag tror det icke. Endast Norge och socialdemokraterna är det, som jubla.

Sedan jag sagt detta, skall jag tillåta mig att uppdraga några få konturer, huru efter mitt ringa förmenande unionsförhållandena borde ordnas. Jag har sammanfattat detta i tre punkter för att icke behöfva göra några längre motiveringar:

1. Inga maktmedel böra tillgripas för att upprätthålla en union, som visat sig icke kunna motsvara sitt ändamål och som, äfven om den skulle varda i det yttre återställd, dock väl aldrig hädanefter skulle uppbäras af något förtroende från svensk sida. Emellertid måste Sverige hålla sig fullt beredt och rustadt att på ett värdigt sätt afveckla unionen och försvara sig mot vidare öfvergrepp och öfverfall från Norge.

2. Riksdagen förklarar sig icke kunna godkänna ett revolutionärt sönderbrytande af unionen och sålunda icke heller erkänna Norge såsom suverän stat. Riksdagen vill emellertid icke ställa sig afvisande emot en upplösning af unionen, om Sveriges berättigade intressen därvid tillgodoses.

3. I sådant syfte bör Riksdagen bestämma villkoren för upplösningen. Dessa villkor böra icke uppställas extrema (sålunda intet tal om landafträdelse), utan omfatta endast hvad som betingas af befogade viktiga rättsanspråk och nödiga säkerhetshänsyn. Förslaget till uppgörelse, hvilket i sista hand pröfvas af Riksdagen, bör upprättas af en regering, som icke allenast består af skickliga fackministrar, utan till hvars statsmannamässiga ledning Riksdagen kan hafva fullt förtroende. Finnes icke en sådan ledning, nödgas Riksdagen inom grundlagsbestämda ramar mera direkt ingripa i frågans behandling.

Till sist några ord om ett spørsmål, som höres i dessa dagar.

En och annan orolig och räddhågad säger: vi måste skynda med upplösningen af unionen, eljest blifva vi förekomna af andra makter, som erkänna Norge såsom suverän stat. Jag tror icke för min del på sådant tal. Så länge vår af hela den civiliserade

världen så enastående högt uppburne Konung kallar sig »Konung af Norge», så länge Sveriges Riksdag icke upplöst unionskontraktet, utan söker att förbereda en för landet värdig och betryggande afslutning af gemensamhetsförhållandet — så länge skola icke andra nationer erkänna Norge såsom suverän stat. Man har rätt att hoppas, att uti stormaktspolitiken skall finnas åtminstone någon rättfärdighet; och så länge ett grand af sådan rättfärdighet finnes, torde icke Norge blifva erkändt såsom suverän stat förr, än Sverige löst bandet.

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Herr talman! Jag anhåller, att detta mitt yttrande får åtfölja den kungliga propositionen till utskottet.

Herr Kennedy: För mig personligen har det varit utomordentligt svårt att tillrättalägga denna fråga för mig. Icke så, som om jag icke lätt kunnat bilda mig själf det rätta omdömet om den. Ända från ungdomen har den för mig utgjort fosterlandets viktigaste fråga, och jag har sökt att ägna den all den tid, som jag har kunnat därtill finna. Det är icke den frågan, som för mig har varit svår, utan det är frågan, huru andra ställa sig till den, huru det svenska folket ställer sig till den. Där har det för mig varit svårt att finna den stämgaffel, som angifver tonen, och det är först på allra sista tiden, som jag tyckt mig hos andra förnimma den ton, som dallrar igenom denna fråga i mitt eget hjärta.

Det har sagts bland oss, att detta icke är en känslofråga, att vi icke få se den så, att vi framhålla våra egna känslor eller frammana andras. Men, mina herrar, hvad är fosterlandskärleken annat än en känsla? Det är den finaste, den renaste af alla känslor. Den är att jämföra med moderskärleken, därför att den ingenting begär, utan blott gifver. Älska vi fosterlandet mindre därför, att det är hårdt mot oss, att den torfva, på hvilken vi bo, är karg? Nej, vi älska det lika mycket ändå. Och i denna fråga synes mig fosterlandskärleken vara det enda, som vi hafva att fästa oss vid. Det är en känsla, men, mina herrar, det säges, och det har blifvit sagdt bland oss, att det är förståndet vi skola följa. Ja, mina herrar, där på bordet ligger ett statsdokument, där en enhet, målmedveten, fosterländsk, har talat till oss. Jag förstår icke, och jag tror icke heller, att det finnes någon annan, som kan förstå, hvad där menas i de många sidorna. Men mellan raderna läser jag någonting. Där står med tydliga ord skrifvit, att om denna enhet skulle hafva kunnat tillvarataga fosterlandets ära och intressen, hade den haft behof af — mina läppar nästan tveka, vägra nästan att uttala de nesliga orden, och dock hafva de blifvit sagda där och af eftersägare — behof af en annan styrman! en annan Riksdag! ett annat folk!

Ett annat folk! Till min sista suck skall jag uttala, att det svenska folket är det bästa, det modigaste, det renaste, men också det tålmodigaste af alla folk. Och hvad har icke detta folk

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

fått lida! Huru har det icke blifvit misshandladt! Huru har det icke tvungits genom maktspråk och förespeglingar att tåla och tåla och bocka och niga! Och detta allt i den förhoppning, att en tid skulle komma, då det kunde ordnas bättre, då de, till hvilka det öfverlämnat att bevaka och värna sin rätt, skulle känna med sig, att ändtligen tålmodet kunde taga slut. Nu tyckes det mig, som om jag skönjde, att tålmodet verkligen börjar taga slut. Och, mina herrar, om de handlingar, som ligga där på bordet, utgöra ett sant och riktigt uttryck för det svenska folkets innersta hjärteönskan, då säger jag, att den svenske Konungen i och genom denna handling icke blott förlorat sin ena krona, utan att de män, som där skrifvit, allvarsamt skadat hans andra krona.

En annan Riksdag! Javäl, ty icke duger denna Riksdag, hoppas jag, till sådant! Men hvad menar man, hvad står det i orden? Är det ett välfärdsutskott, mina herrar, som vi nyss valt? Är det meningen, att vi skola utgöra en regerande Riksdag, öfverläggande med ett regerande upproriskt Storting? Icke kan jag tro, att meningen kan vara, hvad vi alla här och utanför tyckas inlägga i orden. Det kan jag aldrig tro om svenske män, att de verkligen mena hvad det tros, att de mena. Hvar i hela världen har man någonsin hört, att i ett konstitutionellt styrdt land regeringen kastar till folkrepresentationen utan utredning eller förslag de orden: Nu har Riksdagen ordet! Nu skall ni taga initiativet till att föreslå hvad som skall göras. Vi förmå det icke.

Och hvad skola vi säga om våra konungar? Hvilken ställning hafva vi låtit dem intaga? Historien har ännu icke funnit ett adeqvadt uttryck för sin dom öfver de svenske män, som skapade unionen, men den domen kommer nog. Unionen bildades, tillskapades med Konungen stående öfver och mellan två folk, af hvilka det ena fick full frihet, nyss löst ur ett slags lifegenskap, det andra med gamla institutioner skulle utgöra stödet, på hvilket makten skulle hvila öfver denna enhet inför den öfriga världen. Men hurudant har stödet varit, hurudan har denna union varit och hurudan är den? Ty den består väl ändå ännu? Har Sverige i allmänhet stödt sin Konung så, som det borde hafva gjort? Är Sverige utan skuld i hvad som nu försiggår? Jag tror det icke. Jag talade nyss, mina herrar, om hvad som står skrifvet mellan raderna i den handlingen där. Icke mellan raderna, utan i raderna har Konungen med egen hand skrifvit: *Jag står alldeles ensam, ingen vill hjälpa mig*, och det svenska folket, som älskar sin Konung och älskas af honom tillbaka, det kan ej motstå det smärtans utrop, som ligger däri, utan att göra någonting för att stödja Konungen.

Men hvad är det då vi behöfva? Hvad är det då vi begära? Jo, vi behöfva en man, vi behöfva män, och sådana har säkert Sverige många. Men de männen, om de skola kunna komma fram, behöfva ju stöd de också. De kunna icke stå på bara vankelemod. Det har talats om att Sveriges ära blifvit kränkt, och

att den behöfver återupprättas. Återupprättas! Mine herrar, vi stå ju här i det tjugonde seklet, det moderna, heter det ju, och vi vilja komma tillbaka i den djupaste medeltid. Vår ära kränkt, och vi skola återupprätta vår ära! Ingen kan kränka vår ära, ingen utom vi själfva. Men hafva vi blifvit skymfade, då kan det fordras upprättelse, och om icke den gifves oss, då skola vi taga den. — Hvad behöfva vi? Jo, jag sade: vi behöfva en man, och den mannen, med män, den hafva vi rätt att fordra. eftersom han säkert finnes inom landet, att han skall framträda, att han skall offra sig. Och det finnes nog många, som vilja göra det, blott de veta, att de hafva stöd. Hvad är det vi således behöfva? Jo, vi behöfva, att vi följa Konungens bud. Hvarför äro vi samlade här? Jo, vi äro samlade här på Konungens bud att med honom öfverlägga och rådgöra. Huru går det till? Mine herrar, det tillgår så, när man skall rådgöra, att man samlas och man sätter sig ned att rådgöra, men med vår konstitution går det icke till så, att Konungen och Riksdagen rådgöra direkt med hvarandra. Vi hafva nyss valt vårt utskott, och det utskottet, det är vi. Konungen skaffar sig nog sin regering, sin man, sine män, och då skall rådplägningen gå till så, att landet, folket, det är Riksdagen, rådgör med Konungen genom regeringen, och de skola ömsesidigt hålla hvarandra underkunniga om hvad de vilja, och däraf skola komma kloka rådslag, och dem, dem skola vi följa. Men, mina herrar, vi skola innan dess *bakom Konungen ställa all Sveriges makt och kraft och vilja*. Ty endast när vi det gjort, blir det möjligt att häfda vår ära och våra intressen. Ära och intressen! Hvarför begagna två ord? Finnes det ära utan intressen, och finnes det intressen utan ära? Nej, mina herrar, det är synonyma begrepp. Den, som vill häfda vår ära, den får tillvarataga våra intressen. Det är det enda sätt, på hvilket vår ära kan värnas. Och när vi satt bakom Konungen all Sveriges makt och kraft och vilja, då hafva vi gjort hvad som behöfves.

Man talar om krig. Hvem vill ha krig? Icke finnes här en enda svensk man, som önskar krig. Hvad är detta för ett fåvitskt tal, hvad är det för en kriminell dårskap! Hvem vill krig? Helt säkert ingen. Men, mina herrar, om det fordras för att tillvarataga vår ära och våra intressen, om det fordras *strid*, ja, då är jag öfvertygad om att här i Sverige ej finnes *en enda man*, som ej vill offra lif och blod och gods för sin Konung och sitt land. De må säga, dessa chefer, hvad de vilja, det finnes icke en man, som ej då är redo.

Och sedan — — ja, sedan skall det rådslås, och ur de rådslagen skall komma förslag till de åtgärder, som erfordras, sedan utskottet rådplägat med regeringen och de samarbetat samt fått tid på sig att komma fram med förslag om hvad som bör göras. Då kan det vara på tiden att börja tala om hvilka åtgärder bära vidtagas. Detta är unionsprogrammet för det närvarande. Det öfriga måste komma sedan, först mannen och männen kring

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Konungen, sedan skola vi nog få se att rådslagen blifva svenska. Ty de män, som här behöfvas, äro sådana, som veta tillvarataga Sveriges intressen och endast Sveriges intressen. De män, som skrivit det papperet där, *de* må behålla all den berömmelse och all den tacksamhet de inhöstat på andra sidan Kölen genom sin kommuniké och denna statshandling. Och där är, mina herrar, enligt min uppfattning, unionsprogrammet för ögonblicket. En man, män, som kunna taga ledningen och åstadkomma ett intimt samband mellan utskottet och regeringen, däraf skola komma goda och framför allt *svenska* rådslag. Det är för tidigt att nu tala om hvart de rådslagen skola leda. Det veta vi icke. De rådslagen kunna möjligen behöfva omfatta allting, som kan hända, alla lösningar förenliga med svenska intressen och dessa kunna vara mångahanda. Jag skulle kunna framlägga för eder, mina herrar, en hel arsenal af dylika program. Det kan finnas lätta och svåra, stora och små och af alla möjliga arter kunna de vara, dessa lösningar. Men *ett* kan man fördra af dem alla, och det är, att de skola vara svenska.

Det har talats om utlandet, men hvad har väl utlandet för närvarande med denna fråga att skaffa! Intet, alls intet. Men den dagen skulle kunna komma, då helt visst utlandet finge med frågan att skaffa, och det blir den dagen, då det får bära någon del af olägenheterna.

Mina herrar, vid ett föregående tillfälle lofvade jag att icke i dag skräda orden — jag har icke hållit mitt löfte och det har berott på min vördnad för fosterlandet, för grundlagen, för Konungen och för herr talmannen, på aktningen för eder, mina herrar, och det folk, som har hört mig och som hör mig, för dem här inne och utanför och de andra folk, som kanske höra hvad här säges — men ej på aktningen för mig själf. Ty huru skall väl en svensk man i dessa dagar hafva aktning för sig själf, innan han fått uttala sitt hjärtas mening, och här står en förtviflad svensk, som har svårt att bära den nesa, som tillskyndats honom. Då jag gick hit till denna plats, hörde jag mina vänner, de få jag kanske har, säga till mig: Akta dig för talmannens klubba, akta dig för att blifva utvisad af vaktmästarna! Du är ej mannen, som skall störta ministären. Det skall inte gå till på det viset, att man här talar rent ut — det passar icke här. Nej, det skall försiggå i det stilla, tysta, i tysthet skall man gå ikring och hviska till hvarandra och på den vägen skall man nå sitt mål. En fjärde, och det var nog en verklig vän, ty han har ofta sagt mig rätt beska sanningar, undrade, huru vi kunde hafva samma valmän. Hvad kommer mig nu allt detta vid! Jag sade, att jag var en olycklig svensk, en förtviflad svensk. Veten I, mina herrar, hvad en utlänning sade mig för en tid sedan? Han sade: »de quelle fange êtes-vous donc faits dans ce pays-là?» Ofversättningen, mina herrar, må ni själfva göra. Om jag hade sagt det till den främmande mannen, skulle han slagit ned mig, och han hade gjort rätt däri. Men hvad kunde

jag, svensken, väl göra annat än slå ned det enda öga, som För- *Kungl. propo-*
synen i sin nåd lämnat mig kvar, och inom mig känna: vänta *sition ang. de*
blott, vår tid kommer väl ock en gång. *unionella för-*
hållandena.

I går mötte jag på Stockholms gator en gammal kamrat, som jag icke sett på många år. Han omfamnade mig under tårar och utbrast: »Jag tackar Gud att jag icke äger någon hustru, och hvarje dag lofvar jag Gud att jag icke har några barn, inför hvilka jag skulle behöfva skämmas!» Har jag icke läst i mina egna barns ögon den undrande frågan: »Fader, hvarför gör du ingenting, hvarför säger du ingenting, du, som fått rätten att tala? Skola vi då underkasta oss den dom, den smäleik och nesa, som du utan att säga ett ord låtit komma öfver oss. Är detta det arf vi få taga efter dig?»

Herr talman, jag måste sluta. Jag har i mitt yttrande i dag utan att citera använt en del uttryck, hvilka förut blifvit fälda. Jag gör det ännu en gång, i det jag säger: Här står jag och kan icke annat.

Herr Lithander: Då jag till fullo delar det missnöje, som ganska allmänt gifvit sig till känna mot regeringens ledamöter i anledning af deras råd till Konungen om hvad som i vårt land bör företagas gentemot den norska revolutionen, och då jag för min del anser, att statskuppen i Norge ej bör behandlas på annat sätt än den förtjänar, nämligen såsom begånget brott mot gällande och besvuren lag, anhåller jag, herr grefve och talman, att det måtte tillåtas mig att här uttala min rent personliga uppfattning om denna för de nordiska folken så utomordentligt viktiga fråga. Till förekommande af hvarje missförstånd och miss-tolkning af mina ord har jag skriftligen sammanfattat hvad jag velat säga, och jag anhåller, att detta mitt yttrande måtte få åtfölja den kungl. propositionen till utskottet för att där tagas under välvillig ompröfning. Om jag ej kunnat fatta mig så kort som önskligt varit, hoppas jag dock på kammarens öfverseende, då frågan det gäller är af så ofantlig vikt.

Vårt fädernesland befinner sig under en svår och kanske för hela dess framtid ödesdiger kris.

Den revolution, som Norges statsråd och Storting dristat sig utföra mot sin Konung och sitt broderland med brytande af besvurna lagars helgd, därföre att Konungen icke velat och icke kunnat bryta sin till Norges land afgifna ed att regera och styra detta land i öfverensstämmelse med dess konstitution och lag, saknar hvarje sken af berättigande. Genom unionens våldsamma brytande och afsättandet af *Unions*-konungen är Sveriges fred med Norge bruten, och Norge befinner sig i samma läge som efter freden i Kiel.

Synpunkten för 1813 års män var den, att Sveriges framtida säkerhet likasom freden på den Skandinaviska halfön kräfde en sammanslutning mellan de båda närbesläktade folkstammarna på

(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

ömse sidor om Kölen, och en 90-årig fred torde till fullo hafva bekräftat riktigheten häraf. Visserligen hafva tvister länderna emellan förekommit genom ständigt af Norge framdragna tvistefrön och orättmätiga anspråk, men ännu har ingen bevisat sammanslutningens obehöflighet. Sverige har å sin sida aldrig uppträdt förfrande, men väl har Konungen och svenska folket vid alla tillfällen lagt i dagen sin uppriktiga och ärliga önskan att, så långt lag och rätt det tillåter, främja Norges likställighet med Sverige inom unionen. Fullkomlig likställighet mellan tvenne folk med vidt åtskild representation och konungamakt är dock omöjlig att i praktiken genomföra.

Om de stora fördelarna af den nuvarande sammanslutningen inom vårt lands naturliga gränser af de från Danmark och Norge tidigare afsöndrade provinserna Skåne, Halland, Blekinge, Bohuslän, Jämtland och Härjedalen äro ostridiga och så högt uppskattade, att dessa provinserns innevånare med stolthet bära vårt svenska namn, böra vi äfven kunna inse, att skäl förefinnes att utsträcka sammanslutningen än längre.

Naturen har själf sammanfogat de båda länderna Sverige och Norge. Huru är det möjligt, kan man med skäl fråga sig, att af de tvenne folk, som äro af samma stam, talande samma tungomål, bekännande samma religion och i fråga om kultur och samhällsskick *ansetts* fullt jämbördiga, det mindre, som höjt sig på det andras bekostnad, kan komma på tanken att för undvikande af en obetydlig jämkning i fråga om lag och representation, som icke kan tillmätas någon betydelse i jämförelse med de stora fördelar, som genomförandet af en fullständig enhet skulle bringa, sönderslita det band, som nödvändigheten en gång sammanknutit.

Det måste åligga Norge att inför världen afgifva svar härpå. Är den nuvarande unionen för norrmännen osympatisk, är detta sannerligen icke Sveriges fel.

Sverige har hittills troget och utan inskränkning hållit de aftalade unionsbestämmelserna. Det vanärade och oförlätliga brytande af sitt hedersord, hvartill norska undersåtar gjort sig skyldiga, måste därför framstå i den mörkaste dager. Det är Sveriges godtrogenhet, ärlighet och undfallenhet, som nu beredt oss svenskar bekymmer.

I Kielfreden bestämdes bland annat, att Norge skulle till Sverige afträdas, hvilken afträdelse var genom traktater med stormakterna betingad. Skandinaviens enhet torde således få anses vara härmed afgjord äfvensom af det öfriga Europa erkänd hafva en stor betydelse.

Om Sverige oryggligen fasthållit vid Kielfredens bestämmelser, så hade alla norrmän i denna stund tvifvel varit lika goda svenska patrioter som befolkningen i de förut norska provinserna Bohuslän och Jämtland.

Af anledningar, hvilka ej här behöfva förklaras, utbyttes emellertid dessa för Skandinavien så viktiga bestämmelser mot 1814 års unionskontrakt, för hvilken blindhet vi oafbrutet fått lida.

Att nu släppa denna union, som norrmännen med våld och på ett skymfligt sätt sökt bryta i stället för att lojalt starkare tillknyta, skulle utan tvifvel vara ett ännu större och farligare misstag, hvilket omtanken för vårt fäderneslands framtid och ära måste förbjuda oss. Vår egen säkerhet tvingar oss att nu hellre svida för framtida lugn än att köpa stundens ro för våra efterkommandes ständiga oro.

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Alldeles tydligt är, att Skandinavien kraft ligger i de båda ländernas *gemensamma* uppträdande, men det stöd, som den nuvarande unionen bjuder oss, kunna vi icke längre anse tillfredsställande, emedan Norge undandragit sig större delen af sina unionsplikter.

En sådan auktoritets som grefve A. F. Skjöldebrand yttrande i sina memoarer må här anföras: . . . . »Nu däremot är föreningen så osammanhängande, Norges konstitution så anarkisk, folkets representanters uppförande så otacksamt för alla de välgärningar, hvarmed det öfverhopats af Konungen, och alla de bevis af välvilja, det åtnjutit af svenska nationen, med ett ord så fientligt och hatfullt, att landet förr eller senare måste ånyo eröfras. Annars vore det nyttigare för Sverige, att detta land ej funnes och att oceanen vore vår gräns.»

Att Norge för sitt eget försvar är i allra högsta grad beroende af Sveriges hjälp, torde vara uppenbart, ehuru norrmännen under sitt nu upphetsade sinnestillstånd icke synas uppfatta vidden och betydelsen af den Skandinaviska halföns gemensamma försvar.

Härtill kommer, att de båda folken böra befrämja hvarandras ekonomiska utveckling genom fritt utbyte på ett vidgadt handelsområde, hvarjämte en sammanslutning ju äfven medför stora besparingar, under det att en skilsmässa måste förorsaka ökade utgifter, högre skatter, ökad värnplikt m. m. En skilsmässa mellan de båda skandinaviska folkstammarna leder med säkerhet till bådas olycka. Sverige *måste* därför med kraft och fullaste allvar uppbjuda all sin förmåga att förhindra en sådan olycka.

Kräfver Sveriges och Norges framtid sålunda uppenbarligen Skandinavien enhet, så kräfver Sveriges nationalära icke mindre ett det kraftigaste motstånd mot det ohemula norska revolutionära våldet, för så vidt icke hvarje begrepp om nationell ära skall dö ut i vårt land.

Om norrmännen från början taktfullt vändt sig till Sverige med framläggande af ett förslag till bättre ordnande af de unionella angelägenheterna och detta förslag varit lika *ärligt menadt*, som deras mot broderlandet *anlagda fästningsverk* varit motsatsen, så hade säkerligen denna framställning rönt sympati i Sverige. I stället hafva emellertid norrmännen under hätska och sanningslösa tillvitelser mot Sverige för öfversitteri, tyranni, svek, trolöshet m. m. från början till slut uppträdt på det mest brutala och kränkande sätt, och Sveriges eftergifter hafva endast ökat deras hänsynslöshet, hvilken slutligen gått ända därhän, att de med begagnandet af en ömklig förevändning öppet brutit det kon-

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

trakt med Sverige, som förskaffat Norge dess nuvarande själfstyrelse, samt skymfligt afsatt den humanaste Konung, som någon sin regerat Norges land.

Skilsmässa i godo från lagbrytare och upprorsmän med behållande af ömsesidig aktning och oförminskadt förtroende är naturligtvis icke möjlig. Ringa, om ens någon sannolikhet föreligger således, att efter en dylik skilsmässa ett godt förhållande skulle kunna inträda mellan tvenne folk, hvaraf det ena under unionstiden endast sökt och gifvit anledning till strid. Sveriges nationella ära och värdighet kräfva oafvisligen att på fullaste allvar och med kraft nu sätta en bestämd gräns för våra hitills, som vi nu se, ändamålslösa undfallanden, om vi icke vilja inför världen framstå som en nation, den där förlorat förmågan och viljan att häfta sin rätt och sitt nationella anseende.

Som vida bekant är, har Norge dessutom vid flera tillfällen förrådt sin afsikt att utanför sitt land söka stöd i sina fiendliga planer mot Sverige. — Må det nu söka efter detta stöd. Norges brott mot *sin i hela världen högt aktade och vördade Konung* och mot svenska nationen kan icke och kommer icke att vinna godkännande af någon makt.

Att hvarje tanke på ett försvarsförbund måste förfalla, torde vara uppenbart, ty då Norge redan svikit sin ed till sin Konung och sitt hedersord till Sverige, hvad kunna vi väl då vänta i fråga om en så godtycklig öfverenskommelse, som när som helst kan brytas?

Då Norge med sitt politiska lättsinne och totala brist på rättskänsla alltså kommer att för oss blifva en farlig granne, äfven om vi skulle afstå från alla förbindelser med detta land, sa tvingas vi att taga fasta på detta tillfälle, *säkert aldrig mera återkommande*, som den norska revolutionen satt i våra händer och därmed gifvit oss en rättsgrund, som i enkelhet och klarhet icke lämnar något öfrigt att önska, i det att Sverige, begagnande sig däraf, nu ändtligen kan stadfästa en pålitlig och varaktig fred för den Skandinaviska halföns folk, ej byggd på de lösliga känslornas gungfly, utan på de välförstådda ömsesidiga intressenas säkra grundval.

I denna stora sak finnes äfven *en* sida, som måhända är mindre beaktad, men som icke desto mindre förtjänar uppmärksamhet. Den är hvad Sverige uppförrat och hvad Norge vunnit på unionen.

Någon detaljerad redogörelse härför erfordras icke, då denna kammars ledamöter utan tvifvel väl känna dessa förhållanden.

Jag vill blott erinra om att Sverige afstod Pommern och Rügen för åstadkommande af föreningen med Norge, ett medgifvande, som då ovedersägligen innebar en stor uppföring, i det att Sverige för dessa provinser eljest kunnat köpa sig andra fördelar. Jag vill blott erinra om att Sveriges deltagande i kriget mot Napoleon var villkoret för en förening mellan den Skandinaviska halföns båda länder, för hvars realiserande Sverige nödgades underkasta sig ytterligare tvenne krig, och att Sverige så-

lunda utsatt sig för stor fara i och för vinnandet af detta största nationella mål. Icke heller torde det böra glömmas, att Sverige underkastat sig många permanenta uppoffringar för att visa tillmötesgående mot Norge, så t. ex. genom Norges ringa andel i unionella utgifter samt genom norska handelsfartygs likställighet med de svenska i våra hamnar, med däraf följande kännbara intrång i svenska fraktfarten. Att äfven mellanrikslagen var till stor ekonomisk fördel för Norge hafva norrmännen själfva vitsordat, hvarför Norges sammanlagda skuld till Sverige nu kan räknas i hundratals millioner kronor. Om Sveriges kontanta utlägg till Barbareskstaterna för att under den svenska flagga, som norrmännen nu skymfat, skydda norska fartyg mot sjöröfveri, kan ock i förbigående erinras. Fri undervisning för norrmän vid svenska undervisningsanstalter samt sist byggandet af Ofotenbanan torde ock falla under svenska uppoffringar till förmån för Norge. Genom och under unionens skydd har Norge kunnat utveckla sig andligt och materiellt i en grad, som varit omöjlig i dess forna ställning som lydrike under Danmark. Det är alltså unionen och Sveriges uppoffringar, som gjort Norge till hvad det är.

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Den nytta, som Norge i sin helhet haft af föreningen med Sverige, är sålunda helt enkelt oberäkneligt stor. Ett oafbrutet fredslugn med undvikande af tvenne dansk-tyska krig, i hvilka Norge eljest ofelbart måst deltaga, om det skulle varit förenadt med Danmark, samt i öfrigt det stora, allt öfverväldigande faktum, att Norge genom föreningen med Sverige blef en själfständig stat, torde för Norges hela utveckling äga ett värde, som ej kan föringas genom den norska otacksamheten.

Från svensk sida måste det vara en omöjlighet att nu lugnt åse, huru alla våra kännbara och långvariga uppoffringar för uppnående af vårt slutmål göras illusoriska, därigenom att man på det mest hänsynslösa sätt rycker oss uppoffringarnas resultat ur händerna. Skulle det verkligen vara möjligt, att vi utan vidare låta oss skymfligen stötas bort från en säkerhetsställning, som vi med dessa uppoffringar förvärfvat, då tviflar jag på att vi längre förtjäna att kallas svenskar.

Det tillfälle, som vid denna nu sammanträdande urtima riksdag af Sveriges och Norges Konung lämnats oss för beslutsfattande i denna för vårt land så ödesdigra fråga, skall, rätt begagnadt, säkert komma att skriva ännu ett blad om svensk-mannaära och trohet mot konung och fädernesland i vår ärorika historia. Må så ske, men må vi härvid noga akta oss för halfva mått och steg, som alltid medföra olycka, utan i stället med kraft och mod gå fram på den enda väg, för oss genom norrmännens oförsynta, revolutionära tilltag klart utstakad, som verkligen leder till det mål, för hvilket unionen en gång bildats, nämligen fred utåt och fred inåt.

Det har i flera fall, som kunna jämföras med de skandinaviska förhållandena, visat sig, att *enhetsstaten* är den enda rätta

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

lösningen och den enda utvägen att åvägabringa lugn och samförstånd med bråkiga småstater af samma nationalitet. Den lilla unionsbrodern Norge har i sin ungdomliga obetänksamhet äfven offrat en stor del af sina inskränkta tillgångar för byggande af dyrbara, ehuru sannolikt tämligen betydelselösa gränsfästningar mot sin välsinnade och uppoffrande större unionsbroder. Därigenom har Norge lämnat ett nytt bevis för sitt behof af lämpliga band på sin benägenhet att störa freden på den Skandinaviska halfön. Må det därför nu innerligare förenas med de 5 millioner lugnare inbyggare, som finnas på vår gemensamma halfö och hvilka det i allas intresse åligger att där upprätthålla ordningen. England har med exempel visat, hur man till gemensam fördel sammanbinder folk med samma intressen, likaså Preussen, Italien och Amerikas Förenta stater. Må vi följa exemplet, ty den Skandinaviska halfön är för liten för två tvistande riken, men lagom för ett enigt. Nu får Sverige aldrig släppa denna tanke — vårt hela framtida lugn — eller rygga tillbaka för de uppoffringar, som dess realiserande kräfver.

För vinnande af detta stora nationella mål har Riksdagen enligt mitt förmenande att nu helst ena sig om och uttala sig för:

1:o att de utländska makterna delgifves ett bestämdt instämmande från Riksdagens sida i Konungens protest mot norrmännens revolutionära handlingar, likasom en protest mot att Norge erkännes såsom suverän stat, därvid åberopande Kielfredens bestämmelser;

2:o att, då det af H. K. H. Kronprinsen-Regentens uttalade, af Riksdagen gillade förslag att på fullständig likställighets grund återupptaga förhandlingarna i unionsfrågan af Norge afvisats med revolution, till den norska revolutionens ledare eller den sig s. k. regeringen öfverlämna ett riksdagsbeslut, att Sverige och Norge hädanefter som hittills skola vara förenade i ett för den Skandinaviska halföns säkerhet och lugn nödvändigt, ouplösligt förbund, nu under namn af Konungariket *Skandinavien*, hvars regent skall vara konung Oscar II, samt att hädanefter full likställighet skall råda mellan båda folken, i det att gemensamma lagar skola antagas af en för båda länderna gemensam representation efter svenskt mönster;

3:o att kraftiga förberedelser vidtagas för att i händelse af behof hastigast möjligt kunna sätta vårt försvarsväsende i mobiliseringstillstånd samt att ett lån om 100 millioner kronor upp-
tages.

Skulle Norge afvisa äfven detta Sveriges yttersta beslut, tillkommer det regeringen att, stödd af den svenska Riksdagen, med de maktmedel, som stå till buds, värna vårt fosterlands intressen och nationella ära.

Herr Säve: Den sedan många år omsorgsfullt och systematiskt förberedda revolution, som nu utbrutit i Kristiania, har icke kommit som en öfverraskning för någon af oss, som hade tillfälle att

närvara här vid förhandlingarna sistlidne maj månad. För min del får jag säga, att jag förutsåg den redan för många år sedan. Vid 1895 års riksdag tillät jag mig fästa denna ärade kammarens uppmärksamhet på den starka stegringen af den norska försvarsbudgeten och på den ifver, med hvilken man sökte förekomma oss vid införandet i den norska armén af repetergevär, och jag tillät mig benämna denna nya aktionslinje för en väpnad aktionslinje. Jag fäste uppmärksamheten på nödvändigheten af att våra legationer på utländsk botten beriktigade de vrängda framställningar om de unionella förhållandena, som stodo att läsa i de stora världsbladen, och hvilkas norska ursprung var omiskännligt, och de borde hafva gjort detta, om de stått fast vid våra äldre traditioner från forna ärofulla tider. Jag var öfvertygad om att konsulatfrågan skulle blifva strängen på Einar Tambaskälffvers bäge. Nåväl, den har brustit nu, och så gå de igen, de sedan Svolderslaget klassiska orden: »Norges krona ur dina händer, Konung!»

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Men allt tal om att man borde med uppmärksamhet följa den nya norska aktionslinjen, stämplades i Norges och i Sveriges vänsterpress såsom storsvenskars tal, och vi, som på den tiden följde herrar Alins och Reuterswärds ledning, kallades för kriminaldärar.

Ack, Gud gifve, att det hade funnits flera storsvenskar och flera kriminaldärar än vi. Hade det funnits en stark riksdagsmajoritet, som bestämt förklarat sig villig att med de medel, som stode vårt land till buds, stödjade unionskonungen och värna Sveriges rätt, så skulle vi icke i denna stund stå, där vi nu stå. Vi skulle då icke fått bevittna sådant, som nu tilldragit sig, vi skulle icke behöft lida förödmjukelsen af att se besvurna grundlagar kränkta, föreningskontrakten utan vårt hörande brutna, vår Konung störtad från sin norska tron och vårt land föremål för främmande staters medömkän.

Alla torde vi för öfrigt hafva felat. Denna kammare hade kunnat uttala sig ännu tydligare än den gjort, Andra Kammaren hade tidigare kunnat utträda ur en passivitet, som visst icke varit uttrycket för politisk klokhet, och Konungens rådgifvare hade bort från sina bänkar i kamrarna öppet och klart framhålla för Sveriges folk, hvilka faror hotade unionen, i stället för att beständigt mana till moderation och ställa sig själfva i den skefva ställning att nödgas gång efter annan försvara eftergifter, såsom de bekanta i flaggfrågan och den olycksaliga kommunikén. Äfven pressen har mycken skuld i hvad som nu timat. Den har indirekt understödt separationsrörelsen i Norge genom att ideligen upprepa, att hvad man än gjorde i detta land, så skulle Sverige under inga förhållanden använda väpnad makt. Och nationen i sin helhet! Ja, den har sofvit den rättfärdiges sömn i tron på sin regerings framsynthet och politiska klokhet, tills nu omsider stormklockorna på andra sidan Kölen uppväckt den och kommit den att inse, att dess slummer varit för lång.

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Kungl. Maj:ts proposition har icke tillfredsställt landet. Dess innehåll har varit en missräkning för många, ja, den har varit en missräkning för de flesta. Men störst har deras missräkning varit, som, när de fingo underrättelse om revolutionens utbrott, närde den förhoppningen, att Kungl. Maj:t skulle låta utfärda befallning om gränsspärningar, om upprorslagens uppläsande, om kreditivens lyftande, om mobilisering af armén och flottan och i samband därmed om Riksdagens inkallande. En mobiliseringsorder då genast skulle hafva klarat situationen, och vi skulle nu veta, hvar vi stå. Här i denna kammare hade väl näppeligen funnits en enda man, som velat desavouera sin Konung, och jag är öfvertygad om, att den svenska nationen i sin helhet skulle varit beredd att underkasta sig alla offer för att värna hvad som nu under dessa riksdagsförhandlingar befinnes vara nationens intressen och nationens rätt. Men regeringen utfärdade icke en sådan befallning, utan hon har i stället framlagt den här föreliggande kungl. propositionen och har öfverlämnat till Riksdagen att taga ledningen. Det gamla allbekanta romerska budet *videant consules* ställes sålunda nu icke till regeringen, utan till oss i Riksdagen. Det är alltså vi, som nu hafva att se till, att staten icke tager någon skada.

Men hvad skall Riksdagen göra under dessa svåra förhållanden? Skall Riksdagen för sin del förorda en fullständig underkastelse under de norska fordringarna, eller, med andra ord, skall Riksdagen förorda, att detta Sverige med sina 5 millioner människor, med sina starkare resurser både i militäriskt och finansiellt afseende, med rätten, legitimiteten, de internationella traktaterna och medvetandet om att obrottsligt hafva hållit sina unionella förbindelser på sin sida skall öfverlämna åt det revolutionära Norge med dess 2 millioner människor, med dess svagare militära och finansiella resurser, isolerad, som det i denna stund står inom det europeiska statssystemet, att ensamt ordna de förhållanden, som för framtiden skola vara bestämmande för de båda skandinaviska rikena? Nej, det kan Riksdagen icke, ty det vore en skam och en vanära för Sveriges folk, och ingen lär väl inom denna kammare kunna förorda någonting sådant utan att känna blygsel uti sitt sinne.

Nå, skall Riksdagen då betrakta revolutionen i Norge som ett uppror, som den i verkligheten är, emot den union, som vi förpliktat oss att upprätthålla och försvara? Ja, om det vore så, att svenskarna hade samma uppfattning som andra folk om betydelsen af nationalitetsidén, som dock varit de sista hundra årens största politiska fråga, då förefunnnes ingen tvekan. Men Sveriges och Norges folk hafva icke förstått att begagna de nittio år, som en nådig försyn gifvit dem, till att af unionen göra någonting annat än hvad Geijer yttrade om Kalmarunionen: en tanke. Det svenska folket har ock blifvit så utledet vid den till följd af de sistförflutna årtiondenas ständiga ord- och pappersstrider, att det i denna stund icke i densamma finner någonting af värde.

Det vill sålunda, såvidt jag kan förstå stämningen i landet, icke offra sina söners blod på att bevara den nuvarande unionen och än mindre begagna det gynnsamma tillfälle, norrmännens fördragsbrott gifvit det, till att ombilda densamma till en fastare och starkare union, hvarigenom Sveriges folk blefve det afgjordt förhärskande och bestämmande på den Skandinaviska halfön. Man förstår icke sätta sig in uti det perspektiv, som framtiden skall upprulla för ens ögon, då Skandinavien är ännu mera splittradt än det nu är och då vårt land kommer att stå inklämdt emellan den mäktiga grannstaten i öster, hvars expansionsförmåga vi väl känna, och den trätgiriga grannstaten i väster, som i ständiga strider med oss skall söka en afledning för dessa inre tvister, som i Norge hafva urminnes häfd. Men kommen ihåg, mina herrar, opinionerna växla, äfven de liberala; nationalkänslan stiger och faller som ebban och floden i hafvet, och på denna tid af nationell dekadans måste följa en annan tid af nationell elevation. När elevationens dagar nå oss, då skola vi bedöma unionsfrågan på ett annat sätt och med andra ögon än vi nu bedöma henne. Och min öfvertygelse är, att eftervärlden skall fälla en sträng dom icke blott öfver den generation norrmän, som med svek och våld sönderbrutit unionen, utan äfven öfver den generation svenskar, som likgiltigt låtit den falla.

Vårt folk har under de många fredsåren blifvit ett fredsälskande folk, men så fredsälskande är det dock icke, att det vill i allo tillämpa den allbekanta gamla Manchestersatsen »laissez aller», »laissez faire», som eljest nu gäller på så många områden i vårt land, äfven med afseende å unionsfrågan i hennes nuvarande läge. Det måste känna den djupaste harm öfver hvad som skett, när det till exempel finner, att, då den svenska Riksdagen voterade millioner för uppförande af fästningsverk, hvilka åsyftade att skydda båda de skandinaviska rikenas osäkra flankställning i norr, Norges Storting voterade sina millioner för fästningar vid den värmländska gränsen såsom replipunkter vid tillämnade unionsstrider. Det måste lida af förödmjukelsen att se, huru, då Sveriges Konung och Riksdag, med fullt bortseende från den öfverlägsna ställning, som dock Kielerfreden och unionskontrakten gifvit Sverige, bjuda Norge handen till en fullständig uppgörelse på likställighetens grund, Norges regering och Storting svara med att störta vår Konung från den norska tronen och trampa unionskontrakten under fötterna. Vårt folk vill freden, men det vill icke freden för hvarje pris som helst. Det vill en uppgörelse, men det vill icke en uppgörelse, som ytterligare kränker dess ära. Det kan efter mitt förmenande icke ske på annat sätt än att den uppgörelse, som under en eller annan form förr eller senare måste komma till stånd och om hvilken det tillkommer Norge och icke Sverige att anhålla, föregås af militära rustningar på vår sida, därvid vi blott följa det af norrmännen oss gifna föredömet, så att det från första stund blir klart för hvarje norsk och hvarje svensk man och äfven för de utländska

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

makterna, att det denna gång är allvar med våra fordringar och att vi icke kunna låta dem falla.

Det har gifvits kapitulationer, herr grefve och talman, som visat sig vara nödvändiga och berättigade, men det har äfven funnits vanhederliga kapitulationer. Vår historia pekar med ett varnande finger på en af det senare slaget. Ännu den dag som i dag är kommer månget svenskt hjärta i brand, då man nämner ordet Sveaborgs kapitulation. Sveriges ära tål icke vid ett nytt Sveaborg.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande kl. 7 på aftonen.

Herr Benedicks: Den siste ärade talaren yttrade något om den slummer, hvaruti det svenska folket varit försänkt. Jag instämmer i dessa hans ord, liksom i många andra han yttrat, men främst delar jag hans uppfattning med afseende å den regering och de rådgifvare, som under de senaste tiderna suttit vid den svenske Konungens rådsbord. Intet förutseende har af dem visats, allt har fått gå sin gilla gång. Till och med när så bestämda underrättelser kommo till Stockholm, som att vårt hitillsvarande bröderfolk var ute för att upptaga ett krigslån, så gjordes ingenting.

Kungl. Maj:t nekade sin sanktion på de norska fordringarna om konsulterna. Han möttes af det lifligaste bifall från hela svenska folket, ett från hjärtat gående bifall, ovationer från alla håll. Och hvarför? Jo, därför att svenska folket kunde hysa tillit till sin Konung, därför att han uppträdde som en man för hela svenska folket. Därefter träffades svenska folket i sin Konungs person utaf en skymf, den nu skedda uppsägningen af unionen från Norges sida. Detta var en örfil, gifven åt det svenska folket. Huru reagerade regeringen däremot? Jo, detta är svaret, ett svar som mera liknar en konkursutredning, där det är Sveriges ära, som kan förloras mera än något annat. Sådan har regeringen varit, och nu kommer den och fordrar en fullmakt att handla i svenska folkets namn och träffa uppgörelse med ett upproriskt Storting. Ja, en uppgörelse må ske, men den skall från vår sida handläggas af män, för hvilka Konungen och folket hafva förtroende. Så länge denna regering är kvar, kan svenska folket icke hafva det lugn, som det behöfver, när det gäller att som en man sluta sig ikring sin Konung, stödd af rådgifvare, som alla önska se upp till. Hvad som här i första rummet behöfves är, att den regering, som vi önska skall komma, utger ett bestämdt program. Därvid antager jag, att den första åtgärden skall vara en mobilisering, ty utan att det står makt bakom ordet, är det icke värdt att göra någonting, och den minsta fordran, som vi kunna komma med, exempelvis slopandet af de fästningar, som äro byggda mot Sverige, kommer då att mötas af hänskratt. Hafva vi där-

emot en sådan makt, att det är vi, som bestämma hvad som skall ske, då kan det möjligen blifva en annan låt.

Hvad gäller det nu närmast för Sverige? Jo, det gäller säkerheten för vår västra gräns, det gäller, att icke Sverige vid ett gifvet ögonblick kan tagas i flanken på bägge sidor på en gång. Därför är det, som jag vill sluta med att säga: Säkerhet för vår västra gräns och ingen kapitulation!

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Herr Berg, Lars: Då vi infunno oss till detta urtima riksmöte, föregingos vi af förebud, som sändes i form af hyllningstelegram till Konungen för att uttrycka allt folkets kärlek, tacksamhet och hängifvenhet. Dessa hyllningar, i hvilka många af oss, kanske de flesta, deltog, uttryckte inga särskilda önskningsmål, men vi ville visa Konungen, att man var tacksam för hans värddiga uppträdande gentemot det upproriska folkets anfall emot unionen och försök att afsätta Konungen, samt att han skulle finna hela svenska folket samladt ikring sig i nöd och lust, och vi hoppades att här mötas utaf nådiga förslag, ägnade att kunna afveckla den betänkliga tvisten, utan att Sveriges ära och rätt skulle kränkas. Men i stället funno vi af den nådiga propositionen, att Konungen till följd af hela det svenska statsrådets tillstyrkan, således utan stöd af sitt råd, tvingats att beträda den smärtsamma väg, den *via dolorosa*, som skulle leda till unionens upplösning och hvilken utmynnade i en hemställan, att Riksdagen måtte medgifva Hans Majestät att träffa förberedande villkorliga aftal rörande de förhållanden, med afseende å hvilka sådant vore nödigt.

En sådan underkastelse utaf Konungen och det större, obesegrade landet har mig veterligen aldrig på jorden inträffat. Men ännu oförklarligare, smärtsammare och skymfligare ter sig detta förslag, när Konungen därigenom skulle tvingas att frivilligt skynda till sina upproriska undersåtar för att erbjuda sin underkastelse under våldet och erkännandet af upproret, liksom för att belöna upprorsmännen för deras välförhållande och som segerpris till dem öfverlämna den efterträdde norska suveränitetens gyllene krona.

Jag är en gammal, grånad man, som någorlunda gjort upp min räkning med lifvet. Jag har ingen anledning att söka människoprisk och ännu mindre att hysa människofruktan, men jag måste medgifva, att mitt gamla blod kokar af grämlse öfver att en sådan skymf skall träffa mitt folk, och att jag skall behöfva blygas öfver att vara en svensk man. Vet icke det svenska statsrådet, att hundra tusenden och åter hundra tusenden svenska män gärna och gladt hafva offrat sina lif för att skydda den hotade eller kränkta kronan, ja, att de, efter det deras Konung fallit, kastat sig i döden för att ännu hinna eröfra en lagerkrans för att därmed pryda hans kallnade hjässa?

Emellertid anför statsrådet för denna sorgliga och skymfliga underkastelse intet annat skäl, än att saken nu icke kan hjälpas och att unionen icke kan upprätthållas med mindre än att makt-

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

medel användas, hvartill Sverige ju har rätt. »Ett lugnt och lidelsefritt öfvervägande gifver dock vid handen, att ett sådant förfärande icke skulle vara förenligt med Sveriges sanna intresse.» Ty »uppenbart är, att en union, uppehållen med maktmedel från det ena rikets sida, skulle hos inbyggarna i det andra föranleda en sådan stämning, att unionen blefve långt mera till olycka än till bättnad, en källa till svaghet i stället för till styrka».

Ja, spådomskonsten i människors sinnen är en svår konst, stundom slår den in, stundom och kanske oftast gäckas den. Människan spår och Gud rår. De skäl, som statsrådet här anfört, kunna ju möjligen komma att visa sig riktiga, men sannolikt är det icke. Det finnes knappast någon union på jorden, som icke behöft uppehållas med maktmedel, liksom de flesta hafva skapats med maktmedel. De flesta hafva dock verkligen åstadkommit ökad fred och styrka samt ofta lycka. Två af jordens största länder hafva under det förflutna århundradet motat en upplösning eller ombildat sin union. De amerikanska sydstaternas uppror slogs ner och släcktes i strömmar af blod. Jag undrar, om någon kan säga, att detta våld icke har skapat en betydlig styrka och lycka inom detta land? Sonderbundkriget emellan de schweiziska kantonerna slogs också ned med våld, och följden blef densamma. Tyska förbundet ändrades till Tyska riket med användande af maktmedel, och den österrikisk-ungerska unionen har på samma sätt upprätthållits. Endast Belgien och Holland gifva exempel på motsatsen, men äfven denna kan förklaras af förhållanden, som icke äro tillämpliga på oss. Till och med den svensk-norska unionen, som icke varit ett mönster i sitt slag, har i alla fall, trots att den bragtes till stånd med våld och trots det den uppehållits visserligen icke med vapen men dock vid åtskilliga tillfällen med hot af vapen, dock varit till lycka särskildt för Norge och särskildt innan den förfuskades utaf den svenska styrelsens oafbrutna, ensidiga eftergifter.

Såvidt man kan döma, så är det den svenska lojheten och beskedligheten samt okunnigheten om det norska folkets lynne och karaktär, synnerligast hos svenska statsrådet alltsedan år 1844, som föranledt, att unionen lösts i många sinnen och att norska folket blifvit bortskämdt, så att detta efter tusenårigt slafveri lösgifna folk icke kunnat växa sig in i sin frihet. Det gifver nu till känna den frigifne trälens svårighet att styra sig själf med förstånd och gentlemannaseder och att ej falla för öfverskattningens och öfvermodets faror.

Emellertid, de skäl, som här anförts för detta ofosterländska förslag om frivillig underkastelse under Norge, de vittna genom rent af sin torftighet, att det svenska statsrådet icke velat beröra de hufvudsynpunkter efter hvilka vi måste bedöma frågan, om unionen antingen skall bibehållas och omformas eller om vi skola låta den lösas, eller också har statsrådet icke känt till dessa hufvudsynpunkter. Men huru skall man kunna förklara ett sådant antagande som det senare. Det är ju alldeles omöjligt, att stats-

rådet ej vetat, att unionens fördelar äro så stora, att därpå beror vårt lands lif och frihet. Man har särskildt väntat af svenska statsrådet, som helt och hållet utgöres af framstående jurister med undantag af fackministrarna, att då rättsordningen kränkes, då lagar och traktater mellan båda rikena brytas och då statens högsta och första uppgift är att upprätthålla lagens majestät, så skulle denna regering vara mer än andra medveten om de fruktansvärda vådorna af att låta laglösheten råda. Men i dess ställe har svenska statsrådet ansett sig böra tillstyrka, att icke en man användes, icke en hand röres, icke ett ord säges för att först och främst upprätthålla lagarna och sedan afvända den skam och nesa, som nu hotar vår nation. Man har äfven med förvåning velat spåra ett sammanhang mellan denna undfallenhet för landets yttre fiender och den undfallenhet mot landets inre fiender, som man tror sig hafva märkt, att regeringen och statsrådet gjort sig saker till. Från landets talarestolar sprides allmänt och öppet lasteligt tal mot Konung och folk, mot Gud och religion, mot allt hvad vi akta heligt, och det röres ej en hand för att hålla lagen i kraft. Stora skaror af vårt folk tillåta sig öfvergrepp på gator och torg mot enskilda män och kvinnor, hvilka förolämpas och missfirmas. Arbetsmarknåden terroriseras, och när det lyckas att uppsåra och straffa någon af dessa brottslingar, så befrias han ofta i nådeväg från trefjärdedelar af straffet. Det är ju alldeles gifvet, att allt detta måste så öka oron hos vårt folk, att man frågar sig: Arbeta våra ledare systematiskt och principiellt på upplösningen både inåt och utåt, och hvad skola vi då göra?

Ja, för att ej uppehålla kammaren vill jag återvända till hvad jag yttrade i afseende å unionens värde och dess mål. Detta värde är stort, det kan ju hvar och en fatta, som befunnit sig tillsammans med en kamrat i en öppen båt på ett stormigt haf. Håller man ej tillsammans med kamraten, så är man dödens. Eller om två män befinna sig på ett litet skär, uppkastade dit af hafvet. De kunna kanske rädda sig, om de hålla tillsammans, men de gå gifvet under, om de kämpa mot hvarandra. Det måste medgifvas, att unionen i och för sig själf, så dålig den än varit, är af den allra utomordentligaste betydelse för båda landen. Den är köpt af Sverige med stora offer, med hjälp af Europas stormakter, den har kostat oss tre krig, mycket blod och vår sista eröfring på andra sidan Östersjön. Dess upprätthållande med vapenmakt innebär ett själf försvar; ett försvar äfven för Norge lika mycket som för Sverige. Det är således en lifssak att upprätthålla den, och likväl skulle den få brytas just af detta Norge, förrådiskt, trolöst, i uppenbar afsikt att beröfva oss fördelen af unionen och t. o. m. med den kända planen — men kanske regeringen ej känner den — att eröfra svenska provinser, så att Sverige, såsom en föregående talare sade, skulle blifva ett objekt för sina grannars lystnad, ett delnings- och bytes-föremål mellan dessa på så sätt, att norska hamnar skulle lämnas till Ryssland mot svenska provinser till Norge. Unionens upprätthållande

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

med makt är ett påtvunget själf försvar mot Norges fredsbrott och anfall. Det är smärtsamt för mig att behöfva vända mig med anmärkningar mot så högt aktade och lysande män som de nuvarande svenska statsråden, för hvilka jag personligen hyser den djupaste aktning och hvilka — jag vet det — efter sin egen öfvertygelse handlat som svenska fosterlandsälskande män. Men jag är också en fosterlandsälskande man och jag drifves också af mitt samvete och jag vet att bakom mig stå rundt om i landet stora skaror af svenska folket, och därför måste jag också uttala min mening, ty den delas af dessa, som »bo i lunder, på berg och i dalom». Jag vill då säga, att Norges handlingssätt är en nesa för vårt tappra, ädla folk, som i tålmod suttit i 90 år och lidit ständiga förödmjukelser, ständigt öfvervåld på vår svenska rätt till förmån för Norges folk, ett ständigt skärande af breda remmar ur Sveriges hud för att köpa frid och samförstånd med Norge. Vårt folk känner såsom en befrielse från en mara, att detta broderfolk, som det uppfostrat och närt, men som det nu funnit vara en orm vid sin barm, som hugger det i nacken, numera utan svenska folkets förvållande öfvergått till öppet uppror, ty nu hvilat Norges öde i Sveriges fria skön.

Emellertid frågar man sig: hvad skola vi göra? Ja, huru skulle hvarje annat frihetsälskande folk göra i liknande läge? Jo, det skulle aldrig gifva efter för våldet. Det skulle söka att främst och framför allt upphäfva våldet och att återställa den brutna lydningen för lag och konungamakt. Sedan detta skett är jag också villig att tillråda, att man sänder upprorsmännen ett ultimatum eller underhandlar, i första rummet huruvida man skall återställa unionen, göra om densamma, såsom en föregående talare sade, på bättre, mera betryggande villkor med en stark konungamakt och tvåkammarrepresentation och med säkrare och klarare detaljbestämmelser i afseende å rättigheter och skyldigheter, eller om man skall befria sig från förbindelsen med detta folk, men på villkor, som kunna ersätta Sverige dess förluster. Det må nu vara en framtida sak. Vi äro ännu icke där, men säkert är, att det skulle vara en dårskap, det skulle vara mer än ett fel, om man nu vare sig inlåte sig i underhandling eller ånyo inginge förbindelse och kontrakt med ett folk, så trolöst och så opålitligt som vår norske broder har visat sig i upprorsmannens skepnad. Vi måste sätta makt bakom underhandlingens ord, likaväl som vi måste fordra garantier och starka garantier för åtagna förbindelsers uppfyllande. Någon annan säker garanti kan icke tänkas än besättande af land. Hvarför har nu icke regeringen, då vi nu stå inför detta norrmännens tilltag, framlagt saken för oss i utredt skick, hvarför hafva vi ej fått upplysningar, hvarför hafva vi ej fått en blå bok om huru garantiakterna ställa sig till saken? Huru förhåller det sig med dessa gränsfästningar? Var det ej för hela unionen viktigt att, då vi, såsom här förut yttrats, hållit på att bygga Bodenfästningen för hela nordens försvar, men norrmännen hemligt och för-

rådskt byggde gränsfästningar mot oss, svenska folket därom erhöill underrättelse? Hvarför har ej regeringen upplyst om hvad som är i hvars mans mun, eller att under många månader mobilisering skett i Norge? Det är möjligen därför, att den gamla eftergifvenhetspolitiken endast på det sättet med fördöljande af sanningen kan upprätthållas och fortfarande bedrifvas eller därför att man vill undvika att väcka vårt svenska folk, väcka dess gamla nordmannakraft, så att det må resa sig och skydda sig mot farorna. Det är dock detta vi behöfva, och det är denna samling, som helt säkert skall ske till följd af de djupa ledens känsla af skam. Den skall ske med jubel och högt härskri, om vi af svenska män kallas att skydda vår Konung.

Det kan ej vara obilligt att begära, att Sverige, hvars röst aldrig hörts eller beaktats i den unionella frågan och som aldrig lånat sig till ett förräderi, nu vid slutet, då vrakspillrorna af unionen skoia räddas eller repareras, fordrar att få nya ledare och nya män, som kunna kalla folket tillsamman under de gamla svenska synpunkterna och fältecknen. Innan detta sker, kan jag för min del ej yrka afslag på alla förslag om underhandling och fullmakt in blanco för Kungl. Maj:t att ingå i underhandling med upprorsmännen, som nu folkrättsligt äro svenska undersåtar. Vi ha god tid på oss, och jag hoppas att utskottet skall vara af samma mening samt anhåller, att mitt yttrande må få åtfölja den kungl. propositionen till utskottet.

Grefve von Rosen: Norrmännen hafva uppsagt unionen. Det är otvifvelaktigt, att de hafva tillfogat Sveriges Konung och folk en mycket svår kränkning. Förbittringen i landet är lika allmän som naturligt. Det gäller emellertid för oss svenskar att ej af vår upprörda stämning låta oss förledas till öfverilade och okloka handlingar, utan att med manlig själfbehärskning öfverväga hvad som kan vara nyttigt för Sverige och, sedan vi kommit till en bestämd uppfattning, handla därefter. Det är också denna syn på tingen, som har bestämt den allmänna meningen för en fredlig uppgörelse af en union, som icke vidare har något värde, och på denna folkmening stöder sig regeringen, då den utgår från att unionen kommer att upplösas och föreslår inledande af förhandlingar för ordnande af alla de förhållanden, som äga samband med unionen.

Kungl. Maj:ts proposition afser, att underhandlingar skola föregå beslutet om unionens upplösning, hvilket fattas först sedan underhandlingarna förts till slut. Dessa förhandlingar komma emellertid att medföra en mycket stor tidsutdräkt. Under tiden hinna andra makter att erkänna Norge såsom en själfständig stat, och då måste Sverige ovillkorligen följa efter. Detta vore i själfva verket en mycket kännbar förödmjukelse för Sverige och skulle minska utsikten för Sverige att med kraft göra sig gällande i Norge. En sådan sakernas utveckling kan dock förebyggas däri-genom, att Sverige följer en annan ordning med frågorna, och det

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena. sker så, att också Sverige beslutar unionens upplösning och i följd därpå träder i underhandling med Norge om afveckling af de af unionen beroende förhållandena. Därigenom undgår Sverige utlandets förödmjukande inblandning. Det är för öfrigt af vikt att undvika allt uppskof, ty sådant är alltid farligt vid ett ordnande af internationella angelägenheter.

(Forts.)

Nu finnes det många — och bland dem några af de talare, som förut i dag uppträd här — hvilka anse, att Sveriges kränkta nationella ära fordrar, att samtycke till unionens upplösning icke gifves annat än under vissa på förhand uppställda och af norrmännen obetingadt erkända villkor, och att mobilisering ofördörligen bör verkställas för att gifva starkare eftertryck åt Sveriges bestämda vilja.

Detta låter ju mycket antagligt, men månne det verkligen håller streck vid närmare pröfning? Först och främst är det att märka, att, om norrmännen uppträd på ett sårande sätt, detta blifver ett fel å deras sida, men Sveriges ära kan ej blifva lidande därpå. Och är det vidare så alldeles säkert, att, om vi fordra ursäkter och uppställa en mängd fordringar med hot om våld, detta är värdigare än att erbjuda en försoningens hand? Är det ej i själfva verket mycket mer högsinnadt och mer värdigt vårt folk att säga: »Ni hafva på det djupaste kränkt oss, vi äro upprörda öfver eder brist på ärlighet och öppenhet, edra beskyllningar för lagbrott, som ni själfva begått, hafva djupt kränkt oss, men — lika godt — vi skola försöka att glömma och förlåta, och det är vår uppriktiga afsikt att hädanefter lefva i fred och vänskap med eder. Hvilketdera är mest värdigt? Hvilketdera är mest ägnadt att höja vår själfaktning och vårt anseende hos andra nationer? Man behöfver knappast tveka om svaret. Det första är bitterhetens och hämdkänslans, det andra högsinnetens och försonlighetens språk.

Från en annan sida sedt skulle en redan nu företagen mobilisering innebära betydliga vådor för riket. Det kan nämligen ej fördöljas, att en mobilisering mycket lätt leder till krig, om den ej t. o. m. kan anses liktydig med krig. Ty det är gifvet, att den andra parten däri måste se ett hot, som snarare komme att försvåra än att befrämja en slutlig fredlig lösning, och kriget kan då stå för dörren förr än man tror. Det bör emellertid vara oss angeläget att icke onödigtvis drifva landet in i de olyckor, som alltid åtfölja ett krig. Mobilisering bör således företagas först sedan det visat sig, att de framställda villkoren icke antagas. Sverige har rätt att fordra af sin representation, att den ej utan nödtvång skickar ut landets söner att blöda.

Äfven en annan synpunkt förtjänar att här tagas i betraktande. För att en mobilisering skall kunna anses utgöra ett verkamt påtryckningsmedel, måste man vara beredd på att uppställa en för våra förhållanden mycket stor krigshär, minst 100,000 man. Kostnaderna härför komma att uppgå till många tiotal, ja, kanske hundratal millioner kronor. Vidare skulle en mobilisering lätt göra unionsförhållandet från en fråga endast mellan Sverige och

Norge till en internationell fråga, hvilket säkerligen komme att för Sverige medföra många svårigheter och förödmjukelser.

På grund af alla dessa skäl bör således en mobilisering icke ske samtidigt med eller före öppnandet af underhandlingar med Norge. Den bör helt och hållet undvikas, men skall i alla händelser icke tillgripas förr, än alla funderingar om afveckling visat sig fruktlösa.

Kanske invänder man, att det icke alls är troligt, att de utländska makterna erkänna Norge förr än Sveriges erkännande kommit, och att, om Sverige och Norge komma i krig, främmande makter nog låta oss uppgöra våra ömsesidiga angelägenheter utan inblandning från deras sida.

I detta afseende skall jag be att få bringa i erinring, huru det tillgick, när Belgien skildes från Holland, med hvilket det blifvit förenadt på fredskongressen i Wien 1815. I augusti år 1830 utbröt uppror i Bryssel. Redan efter fyra månader hade samtliga stormakter erkänt Belgien såsom en fri och själfständig stat. Holland sökte med vapenmakt kvarhålla Belgien, men misslyckades till följd af fransmännens väpnade mellankomst, och en konvention mellan Frankrike och England gjorde slut på hela kriget. Af dessa fakta torde man kunna draga två slutsatser beträffande vårt förhållande till Norge. För det första kan man antaga, att, då stormakterna inom fyra månader erkände Belgien och sålunda sönderrefvo sitt eget verk 15 år efter dess uppbyggande, det icke kan beräknas dröja ens så länge som fyra månader, innan dessa makter erkänna Norge, ty utlandet lär ej fästa sig vid Norges rätt eller icke-rätt att fordra erkännande, utan endast vid hvad som är politiskt lämpligt. För det andra innebär historien om Belgiens och Hollands skilsmässa den lärdomen, att, om Sverige med vapenmakt skulle söka betvinga Norge, de europeiska makterna kanske blanda sig i saken, — och hvem vet, om detta blefve till Sveriges fördel?

Men, säger man, här är ju ej fråga om krigsförklaring. Hvarför då orda så mycket om krig? Det är sant, det är ej fråga om krigsförklaring, men det är fråga om en åtgärd, som mycket sannolikt kan framkalla krig. Vår uppgift är ingalunda att tukta norrmännen och sörja för deras uppfostran. Det får framtiden göra. Ett krig måste hafva ett förnuftigt ändamål.

Vi skulle nog segra, det är ej farligt med det, men segerns frukter skulle troligen ryckas oss ur händerna. Skola vi då göra svårigheter för en sak, som vi själfva önska? Äro vi på det klara med att vi önska unionens upplösning, så är det lyckligare ju förr det sker. Gången bör blifva denna: beslut om unionens upplösning, förhandling om frågor, som äga samband med en äfven af oss beslutad unionsupplösning, och mobilisering först sedan de fordringar, hvilkas uppfyllande är nödvändigt för vårt lands trygghet och själfständighet, icke röna tillmötesgående.

Landet önskar fred. Statsmakterna hafva därför att tillse, att freden bibehålles, så länge det kan ske med ära, och därest

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Riksdagen fattar beslut, som äfventyra freden, bör regeringen efter mitt förmenande hänskjuta frågan till folkets afgörande genom ett upplösande af Riksdagen. Det finns ej anledning att tro annat, än att Sverige skall reda sig hädanefter som förr, men då få vi ej uttömma våra krafter utan noggrann beräkning, att de komma landet till verkligt gagn, och vi måste sorgfälligt afhålla oss från sådana beslut, som kunna äfventyra landets sanna intressen.

Unionsfrågan *kan* med bibehållen ära lösas utan maktmedel. Då bör det också allvarligt försökas, och det är för att framhålla detta jag begärt ordet.

Herr Rettig: Äfven jag skall anhålla att vid remissen af den kungliga propositionen få till protokollet uttala min åsikt.

Utän att blifva motsagd tror jag mig kunna säga, att denna proposition öfver hela landet mottagits med missmod och besvikenhets. Vare det långt ifrån mig att på något sätt vilja fränkänna regeringen och den kungl. propositionen fosterländskt intresse, men den andas för mycket svaghet och bekymmer, och saknar *kraft*, ty, mina herrar, något betydelsefullt har dock inträffat. Trohetseder och ingångna aftal hafva blifvit brutna; Konungen har blifvit skymfad, Sveriges rike och folk förolämpade. Öfver hela landet hafva kraftfulla, fosterländska uttalanden blifvit gjorda. Jag ber att i sådant hänseende få meddela innehållet af en mig tillställd resolution, fattad i Gäfle samhälle af många tusenden män och kvinnor. Den lyder så: »Många tusen medlemmar af Gäfle samhälle, män och kvinnor ur alla samhällsklasser, denna dag samlade till fosterländsk högtid och möte i det fria, önska, utan allt föregripande af regerings- och riksdagsbeslut, till stadens riksdagsmän frambara följande af oss alla omfattade mening:

Ogillande och beklagande Norges handlingssätt mot Sverige och unionskonungen, hoppas vi, att genom de svenska statsmakternas fredsälskande, framsynta, fasta och eniga hållning fosterlandets rätt och ära skola häfdas, dess bästa för nutid och framtid främjas. Gäfle den 19 juni 1905.

Å mötesdeltagarnas vägnar:

Enligt uppdrag
C. W. Berggren.»

På alla de varma och fosterländska uttalanden, som blifvit gjorda, hade nationen väntat en helt annan påföljd. Men belåtenheten finner man endast i Norge och hos en del socialistfraktioner inom landet. Den kungl. propositionen går ju endast därpå ut, att regeringen måtte få i uppdrag att underhandla med Stortinget om ordnande af de förhållanden, som blifva nödvändiga till följd af Norges utträde ur unionen. Någon föresats att med kraft och makt häfda Sveriges anspråk märkes ej; om Norge vägrar att gå in på de fordringar, som uppställas från svensk

sida, är det väl meningen att ytterligare ge efter — alltså ytterligare förödmjukelser.

Unionens stora betydelse för de båda folken torde ingen kunna förneka. Kanske har den varit mest betydelsefull för Norge. Därifrån har man dock aldrig försport någon tacksamhet. Tacksamhet bör man kanske aldrig vänta sig här i världen, men nog kunde man ha fordrat mera takt och ett mera gentlemannalikt beteende. Men det tycks, att det var att fordra för mycket.

Unionens betydelse för oss har ju varit, att Sverige och Norge för den öfriga världen framstått som en makt och att vi icke behöft tänka på några försvarsanstalter på vår västra gräns. Allt detta är nu ändradt.

Jag delar fullständigt den åsikten, att det icke är värdt att genom maktspråk söka upprätthålla denna union, men att de anspråk, som i anledning af skilsmässan finnas påkallade, böra framställas med kraft och makt. Men i hvilket fall som helst anser jag, att såväl denna som den närmast föregående regeringen har låtit saken gå för långt. Ty enligt mitt förmenande hade det varit bättre att förekomma än förekommas. Och regeringen borde för länge sedan ha förstått, hvad normännen hade i sinnet: redan under februari och mars var det bekant, att Norge var på lånevägen för detta lån på 40,000,000 francs, som icke hade något fredligt syfte. Då detta lån togs, borde svenska regeringen hafva däraf manats till större uppmärksamhet. Och alla de åtgärder i öfrigt, som vidtagits för att sätta Norge på krigsfot, borde ej heller ha varit obekanta för den svenska regeringen. Allt tydde på allvar i de norska planerna. Sverige borde då äfven ha vidtagit liknande åtgärder, ty »si vis pacem, para bellum».

Det synes mig också högst beaktansvärdt, att våra beskickningar i utlandet varit så overksammas; Norge har, utan beskickningar, varit mera uppmärksam på förhållandena.

Här går det ena ryktet efter det andra, att utländska regeringar skulle utan vidare — utan Sveriges medgifvande — godkänna den nya ordningen i Norge och således gilla revolutionen. Hvad har händt, eftersom man kan spå, att något sådant skall hända? Det är ju icke längesedan det var allmänt bekant, att de utländska regeringarna sagt, att något erkännande af Norge ej komme, åtminstone under den närmare tiden, att ske utan Sveriges medgifvande.

Under hela den tid unionen varat, har Sverige aldrig satt sig i tillräcklig respekt. Nu torde vara nödvändigt, att så sker; och jag skulle därför vilja vid den kungl. propositionen, då den nu remitteras till utskottet, foga den önskan och förhoppning, att ett manligt och kraftigt handlingssätt må iakttagas och inga vidare ensidiga eftergifter göras åt Norge, då ordet »brödrarfolk» ej torde i denna stund vidare hafva tillämpning.

Herr Trygger: Den kungl. proposition, hvars remitterande till det särskilda utskottet nu är i fråga, har icke kunnat annat än

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

väcka de smärtsammaste känslor hos hvarje fosterlandsvän. Smärtan gäller först och främst det förhållandet, att propositionen fastslagit den svenska unionspolitikens totala misslyckande. I nämnda hänseende bör det vara åtminstone någon tröst för denna kammare, att densamma städse visat sig hafva förstått, hvarhända norska anspråken sträfvat — nämligen till den bestående unionens upphäfvande — och att kammaren sökt, efter sin förmåga, hejda det upplösningsarbete, som försiggått.

Olämpligt må det icke anses att vid detta tillfälle framställa den frågan: Hvarför har den svenska unionspolitiken gjort bankrutt? Den historiska öfversikt, som gifves oss i den kungl. propositionen inbjuder till en sådan fråga, och vårdandet af Sveriges intressen under nuvarande situation kräfver frågans riktiga besvarande.

Svaret är helt enkelt det: osanningen har dödat unionen, osanningen vid dess början, osanningen under dess fortgång, och, till råga på allt, osanningen följer den i grafven. Denna osanning fick sitt skarpaste uttryck i orden i riksaktens ingress: »att genom försynens mäktiga bistånd det föreningsband lyckligen blifvit knutet mellan Skandinaviens tvenne folk, som, ej af vapnen, men af *den fria öfvertygelsen tillvägabragt*» etc. Samma brist på sanning återfinna vi i statsrådets motivering i den kungl. propositionen, då historiken börjar med konventionen i Moss, men där icke nämnes ett ord om hvad dessförinnan skett. Skulle det vara möjligt, att det nuvarande statsrådet i sina unionella studier icke kommit längre tillbaka än till den 14 augusti 1814. I så fall synes det mig oförklarligt, huru statsrådet kunnat fasthålla, att Sveriges samtycke skulle fordras för det gemensamma konsulatväsendets upphäfvande, ty den tolkning af riksakten, att detta var afsedt att gälla som unionell rätt, kan man svårigen få fram utan att man beaktar de svenska kommissariernas på Kielerfreden stödda och det norska Stortingets på Norges fulla själfständighet hvilande olika ståndpunkter under de förhandlingar, som utmynnade i nu gällande norska grundlag samt riksakten.

Emellertid, det är icke möjligt, att statsrådet kunnat glömma hvad som inträffat före konventionen i Moss. Annan förklaring måste därför sökas till det skedda stympandet af unionshistorien, och förklaringen synes verkligen vara hänsynen till Norge. Så långt har det sålunda gått, att till och med sedan Norge gjort revolution och sökt bemantla detta med en osmaklig advokatyr, som dock Norges konung med rättens skarpa svärd bragt till intet, vågar ej det svenska statsrådet i den skrift, hvari Riksdagen anmodas att gifva fullmakt till unionsafvecklingens verkställande, nämna freden i Kiel. Men ej nog härmed. I hans exc. herr statsministerns yttrande heter det: »I de ursprungliga unionsdokumenten inflöt en och annan punkt, som af *norrmännen ansetts* innebära ett subordinationsförhållande för Norge, oförenligt med den ställning, som rättvisligen borde tillkomma detta rike såsom en med Sverige jämnställd stat. Att norrmännen riktat sin sträfvan på att få dylika bestämmelser undanröjda, må vara *förklarligt*. Annorlunda lödo

Louis De Geers ord den 18 februari 1862: »Hvad angår den ofta upprepade satsen, att grundprincipen för föreningen, då den stiftades, skall varit de båda rikenas fullkomligt likaberättigade ställning vid sidan af hvarandra, så kan anmärkas, att riksakten icke uttalar denna grundsats, ehuru den i några *visa* fall utgör en tillämpning däraf.» Och åberopar friherre De Geer jämväl ett uttalande af Carl XIV Johan till statsrådsprotokollet, att § 1 i Norges grundlag med dess bestämelse om Norges förening med Sverige »är en följd af de rättigheter, som Sverige genom traktater hade förvärfvat på konungariket Norge».

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

* * *

Jag tillät mig ifrågasätta, om det svenska statsrådet verkligen af hänsyn till Norge underlåtit att göra sin i öfrigt onödigt vidlyftiga historiska framställning fullständig, om hans exc. herr statsministern af samma hänsyn gjort sitt uttalande historiskt missvisande, men jag kan ock ställa frågan så: Huru dristar statsrådet att för Sveriges folk lägga fram ett aktstycke, så beskaffadt som det förevarande, huru vill statsrådet begära, att den nuvarande regeringen på ett sådant aktstycke skall erhålla fullmakt att genom en öfverenskommelse med Norge, låt vara en preliminär, binda Sveriges Konung och Sveriges folk? Långt har den svenska själförnekelsen gått under unionens bestånd, men äfven därför finnes det en gräns.

Skulle emellertid den begärda fullmakten lämnas regeringen, tillåter jag mig uttala en vördsam önskan, att den statsrådsledamot, som gifvit den s. k. kommunikén dess form och juridiska klarhet, måtte befrias från ett liknande uppdrag vid den nu ifrågasatta uppgörelsen, samt att statsrådets medlemmar icke nu liksom vid de underhandlingar, hvilka nyligen strandat, måtte gifva landet exempel på två olika förslag från samma regering — det ena uppuret af den, som ägt bestämma regeringens politik, det andra understödt af ett flertal regeringsmedlemmar.

Men, för att återgå till den kungl. propositionen, det är så mycket olyckligare för vårt land, att statsrådet på ett så lättvindigt och, om uttrycket vore fullt parlamentariskt, skulle jag säga tafatt sätt framlagt denna sak, som därigenom, liksom på grund af regeringens oförmåga att själfmant inse, att en revolution i det ena unionsriket ovillkorligen kräfver säkerhetsåtgärder för det andra, det allmänna missnöjet och sorgen öfver den nuvarande situationen fått ökad kraft att kasta sig öfver hvad som kan vara riktigt och för landet gagneligt i den ståndpunkt regeringen intagit beträffande det föreliggande spörsmålets materiella lösning.

Första frågan härvid blir: Hvarför framtvang Sverige unionen? Svaret är: till sitt eget värn. Fordrar alltså Sveriges säkerhet ovillkorligen att unionen bevaras, måste vi söka upprätthålla densamma med vapenmakt och därefter förändra norska grundlagen och riksakten på sådant sätt, att de strider, hvarom nästan hvarje blad i

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

unionens historia bär vittne, icke vidare upprepas! För min del är jag emellertid fast öfvertygad, att Sveriges väl är långt mera förenligt med att Sverige liksom fordom står ensamt, än att vi lefva i en blott medelst vapenmakt upprätthållen förening.

Med denna min ståndpunkt blir nästa fråga: Skola vi ställa oss så i förhållande till den norska revolutionen, att för framtiden lugnet på den Skandinaviska halfn ön äfventyras, eller skola vi såsom framtidsprogram uppställa fred och förtroende mellan de båda folken? Herrarna böra ej missförstå mig, jag menar ej några vänskapsbetygelser till det norska folket. Det vore lika ovärdigt af oss att nu gifva bevis på vänskap som af norrmännen oförsynt att begära sådana. Jag menar blott: Skall missämjan, misstroendet genomsyra de båda folkens inbördes förhållanden, eller böra vi ej fasthellre vid unionens upplösning nedlägga ett frö till ett framtida godt förhållande mellan de båda folken? För mig är valet ej svårt mellan dessa alternativ, men skälet är ej, att jag nu vill bereda Norge någon fördel, utan mitt skäl är, *att vår ofred länder Sverige till skada.* Sveriges lifsintressen fordra, att vårt hopp om framtiden får till innehåll endräkt och förtroende mellan de båda folken, och detta hopp skall då gå i fullbordan, när Norges folk kommit till insikt om att Sveriges fel under unionen varit dess öfverdrifna hänsynsfullhet mot oberättigade norska anspråk, och att Sveriges stråfvanden att upprätthålla och stärka unionen haft sin hufvudsakligaste grund i omsorgen om de båda folkens själfständighet och oberoende.

Man invänder kanske: Huru skall ett dylikt program kunna genomföras i en situation som den närvarande, då Sveriges Konung kränkts, då Sveriges ära sårats, då svenska folkets hjärtan äro fyllda af den bitterhet, som måste alstras af otack och bristande ordhållighet? Svaret jämväl på denna fråga synes mig icke svårt att finna. Vår nationella själfaktning måste tillfredsställas, men på ett sådant sätt, att aftalsbrottet mot oss icke utbytes mot norska folkets förödmjukelse. Freden på halfnön betingas af att hvar och ett af de båda folken kan med högburet hufvud fortsätta sitt nationella lif äfven efter unionens undergång.

Då Norge med sina senaste åtgärder ensidigt brutit det ingångna unionsaftalet, hvars giltighet enligt internationell rätt ej rubbas af att det framtungits, måste det blifva Norges sak ätt hos de svenska statsmakterna göra hemställan, att jämväl de för sin del besluta riksaktens upphäfvande och därmed medgifva unionens upplösning. Denna hemställan måste vara åtföljd af Stortingets förklaring, att det bifaller de villkor, som Sverige uppställt och på förhand meddelat Stortinget. Regeringen har i den kungl. propositionen, enligt min mening, riktigt antydtt karaktären af de förutsättningar, som böra bifogas Sveriges medgifvande af unionens upplösning. De måste lämna garanti för en fredlig utveckling af de framtida förhållandena mellan de båda folken, de böra såvidt möjligt undanröja anledningar till missförstånd mellan Sveriges och Norges land. Hvad som i nämnda hänseende skall fordras,

blir det utskottets sak att föreslå. Jag vill blott gifva uttryck för den förhoppningen, att utskottet vid dessa villkors uppställande icke låter förleda sig till att fordra rent formella satisfaktioner, som kunna vara lika svåra för den ena parten att gifva som likgiltiga för den andra parten att erhålla, utan blott fäster sig vid den stora realiteten, den Skandinaviska halföns lyckosamma framtid.

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Skulle emellertid Stortinget vägra att göra en hemställan, om hvars nödvändighet man efter grundligt öfvervägande kan blifva från svensk sida ense, kan detta, såvidt jag förstår, icke anses annorledes än som ett bevis, att för framtiden den norska politiken mot Sverige icke kommer att bestämmas af någon norska folkets önskan att lefva i godt förhållande med Sveriges folk. För denna händelse är det Sveriges plikt att vägra erkännande af den i Norge uppkomna faktiska ordningen. Hvad andra stater i så fall göra, kan visserligen kännas oss tungt, om de handla mot rättens och billighetens bud, men Sveriges historia är för stolt, Sveriges namn för länge känt inom civilisationens landamären, för att vi, så länge vi ännu känna kraft att upprätthålla vår uråldriga själfständighet, skulle tillåta främmande makt att föreskrifva oss beslut.

Herr Nyström, Carl: Min ton går nog något mera i moll, än de föregående talarnas gjort, men det kommer måhända däraf, att vi gamla icke kunna utan vemod gå till dessa förhandlingar — vi, som tagit så starkt intryck under vår ungdomstid och mannaålder ingalunda af den stora, än tidigare framträdande skandinaviska rörelsen, men så mycket mer af det slags skandinavism, som bestod däri, att under många tiotal af år vi ingingo de allra värdefullaste vänskapsförbindelser med Norges ledande män och kvinnor samt ofta hade tillfälle att bland dem beundra storslagna, idérika och vinnande personligheter. Detta slags skandinavism, detta slags förbindelse skall nu afbrytas, och sådana brytningar ske icke, utan att det kännas tungt.

Vi skola nu ifrån denna vackra dröm vakna till en mycket bister verklighet. Och till den bistra verkligheten ha vi kommit efter en lång, lång ökenvandring genom oförnuftiga beslut och dels oförsiktiga, dels räddhågade afgöranden. Nu stå vi till sist inför slutet.

Då jag talar om dessa gamla tider, kan jag icke underlåta att framställa ett minne, som hör till dessa den norska och svenska ententens goda dagar. Vi hörde då en af Norges främsta män, som fällde det märkliga yttrandet, att »unionen, statsförbundet, är en god sak, den har gjort nytta och kommer att göra ännu mera nytta; men det är icke det, som är sakens fullbordan; statsförbundet skall sluta med, skall gå upp i förbundsstaten — först då är verket fullbordadt.»

Det är hvad vi hoppades på den tiden. Jag minns från ett annat område, hvilken god enighet och kamratanda som på den tiden

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

rådde mellan de förenade rikenas krigsmakter; jag minns t. ex. den gemensamma eskader af svenska och norska krigsfartyg, som år 1867 afgick till Ryssland. Har jag någonsin sett äkta kamratanda, så var det på dessa skepp; ingen kunde där skilja på svenskar och norrmän.

Emellertid, hvad tjänar det till att prisa de möjligheter, som försvunnit, det goda tillstånd, som en gång funnits, då vi nu måste se i ansiktet den bistra verklighet, som ådragits oss genom en lång serie af missgrepp, vid hvilka kortsynhet och klenmodighet synas hafva utgjort ledmotiven. Följderna se vi i den nuvarande degenerationen.

Hvad är nu att göra? Ja, mina herrar, det kan affattas mycket kort, detta program, och det skall jag också göra. Men jag har anledning att dessförinnan, ehuru jag vet, att här icke är platsen för någon polemik, med några få ord vända mig mot en föregående talare, som hade åtskilliga förslag att meddela oss och, bland annat, sedan han upprepat alla kränkningar mot oss, rådde till att emot allt detta sätta en trollformel, som skulle lyda: »Lika godt!» »Lika godt!» Med det skulle hela syndaräkningen kvitteras. Nej, så lätt går det dock icke.

Då det vidare af honom satts i utsikt, att vi en dag här skulle *förnya* norrmännens beslut om unionens upplösning, vågar jag fråga: Skola vi vid det tillfället också från vår sida besluta, att Norges konung är afsatt? Det fattas blott, det. Nej, så skola vi icke handla. Enligt min mening är vårt program ett helt annat, och det är ganska lätt beskrifvet. Vi skola att börja med påpeka, att ett kontrakt icke kan ensidigt upphävas. Vi skola förkunna, att ett proklamerande af ett aftalsbrott icke skapar någon rätt. Vi skola proklamera, att förrän *vi* medgifva unionens upplösning, är den icke upplöst, och dessförinnan är Konungen fortfarande Konung i Norge. Därefter skola vi möjligen hänvisa till förhandlingar, hvilka således skola innefatta icke blott några underordnade detaljpunkter, såsom man synes hafva föreställt sig i statsrådsprotokollet, utan framför allt själfva sakens grund-sats, om uppsägning, om skilsmässa. Om detta hafva norrmännen förkunnat, att därom vilja de icke afhandla. I det sista budskapet hit från Norges Storting är det sagdt, att detta är en afgjord sak, därom får icke afhandlas. »Storthinget tror icke at burde optage til Drøftelse de forskjellige konstitutionelle och statsretslige Spørsmål som i Deres Majestæts Skrivelse er berørt — —». Men vi kunna icke acceptera den ståndpunkten. Just därom skall det afhandlas. Att låta afhandlingarna afse blott underordnade punkter, följsatser, därmed äro vi icke tillfredsställda. Tvärtom, just det första afgörande steget skall vara föremål för dessa afhandlingar, om de komma till stånd.

Man kan emellertid icke utan vidare lägga dessa underhandlingar i händerna på män, som synas vilja betrakta själfva revolutionsverket såsom en *fait accompli* — *accompli* i ordets fulla bemärkelse —. Därtill kan jag för min ringa del ej förmå mig.

Det är antagligt, att förhandlingarna i hufvudsaken, om de kunna bringas till stånd, skola komma till ett visst resultat, nämligen skilsmässa, men då är detta resultat dock tillkommet på laglig väg och icke blott »under Anerkjendelse af Norges nye Stilling». Detta är skillnaden. Däri ligger en viss upprättelse för oss. Kan sedermera i framtiden någon vis man hitta på nya, utvidgade former för samarbete, så är detta så mycket bättre. Han skall vara oss välkommen. Men i sådant fall har dock skilsmässan mellan folken försiggått på ett lagligt sätt och ett sätt, öfver hvilket vi icke måste oafslätligt känna oss kränkta.

Alltså förhandlingar. Men under förhandlingar, som skola börja med själfva grundsatsen, med själfva hufvudsatsen och icke blott plåstra med några detaljer, kan det lätt hända, att det kommer till ytterligare brytningar, och för den eventualiteten måste det vara makt bakom ordet. Därför vill jag kort och godt framställa det programmet: underhandlingar i hufvudsaken och makt bakom ordet.

Hans excellens herr statsministern Ramstedt: Herr grefve och talman, mina herrar! Efter de många och häftiga angrepp, för hvilka den kungl. propositionen varit utsatt, åligger det mig att söka försvara den ståndpunkt, som Kungl. Majt uti densamma intagit. Om jag därvid kommer att beröra äfven andra uttalanden än sådana, som förekommit under dagens debatt, så sker det för att erhålla något större sammanhang och för att kunna något närmare, än som skett i propositionen, motivera Kungl. Majts förslag.

Sedan norska Stortinget genom sitt beslut den 7 juni med tillsättandet af en provisorisk regering förklarar Konungen hafva upphört att fungera såsom norsk Konung och unionen upplöst, så finnas i stort sedt, praktiskt taget, från svensk sida endast två vägar att följa: tillgripandet af maktmedel för återställande af det brustna bandet eller medverkan — omedelbar eller fördröjd, godvillig eller motvillig medverkan — till unionens upplösning.

Tillgripande af maktmedel, krig — knappast någon vill öppet yrka på vidtagande af ett sådant steg. Men däremot framställer man fordringar, som, om de vidhållas, skola leda till en sådan påföljd. Därtill måste räknas den fordran, om hvilken vi i dag hört talas, nämligen om återupprättande af unionen. Äfven hafva sådana fordringar framkommit, som att för Sveriges räkning skulle göras anspråk på någon del norskt land. Det kan väl icke vara någon, som vågar antaga, att Norge skulle utan tvång underkasta sig en sådan fordran, och då innebär ju dess framställande detsamma som en krigsförklaring. Men innan man vidtager en sådan åtgärd som krig, måste man fullt klargöra för sig syftet därmed och huruvida det, som man skulle vinna, kan anses stå i rimligt förhållande till den risk man löper. Det närmaste syftet med ett krig skulle vara att tvinga Norge att återtaga ett

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Fortis.)

steg, som vi anse förnärma vår rätt. Att vi äro upprörda, djupt upprörda öfver den rättskränkning, till hvilken norrmännen gjort sig skyldiga mot oss, det är naturligt. Det kan icke någon undgå att vara, som känner sig såsom svensk och erkänner helgden af ett ingånget aftal. Men icke skola vi låta denna vår rättmätiga vrede förleda oss att besinningslöst kasta oss in i ett så ödesdigert företag som ett krig. Detta bör icke ske, så framt icke våra intressen verkligen kräfva något sådant.

Och huru förhåller det sig då därmed? Hafva vi något att vinna på ett krig med Norge? Jag anser det icke vare sig lämpligt eller behöfligt att här närmare utveckla denna fråga, men jag är öfvertygad att, om icke hvar och en, så åtminstone de allra flesta, som närmare öfvertänkt densamma, skola gifva mig rätt i mitt påstående, att en förening i en eller annan form med ett besegradt Norge eller med någon del däraf icke kan medföra någon fördel för Sverige, utan tvärtom skulle, fränsedt andra olägenheter, för oss utgöra en ständig fara. Därtill skulle äfven komma alla de direkta olyckorna och fasorna af ett modernt krig — ett krig mellan två folk, som dock under mer än 90 år stått vid hvarandras sida under samma Konungs spira — och därefter ett svaghetstillstånd, som helt visst skulle sträcka sina verkningar genom decennier.

Man har här talat om äran, den nationella äran och hvad den af oss kräfver. För min del tror jag, att vår ära i första rummet fordrar, att vi se denna fråga an med lugn och besinning och att vi således iakttaga den kloka själfbehärskning, hvarom Konungen talat med oss.

Men om man icke vill tillgripa ytterligheten, icke vill gå till användande af maktmedel, så finnes väl icke något Sverige värdigare sätt att gå till väga än att frivilligt medverka till unionens upplösning, och detta utan uppställande af andra villkor än sådana, som direkt betingas af skilsmässan, och sådana, som kunna tjäna till att i framtiden upprätthålla lugn och fred på den Skandinaviska halfön.

Man har från åtskilliga håll velat göra gällande, att Sverige under inga förhållanden borde lämna sin medverkan till en unionsupplösning eller därtill, att den nya ordningen i Norge blefve erkänd. Visserligen skulle ett sådant förfaringssätt från svensk sida för Norge medföra betydande och afsevärda svårigheter och olägenheter, därom är intet tvifvel. Men detsamma skulle förhållandet vara äfven här i Sverige. Äfven vi skulle få vår starka känning däraf. Äfven vi skulle komma att få lida svårigheter och olägenheter samt stora ekonomiska förluster, direkta och indirekta. För den närmaste tiden och helt säkert för en lång framtid skulle förhållandet till vårt närmaste grannland blifva olidligt. Och till sist — man får icke heller blunda för den saken — till sist skulle vi måhända tvingas till att, om än aldrig så motviljigt, lämna vårt erkännande åt det nya sakernas tillstånd i Norge. Men icke skulle detta vara ett Sverige värdigt sätt. Om någon,

vore väl denna en förödmjukelsens väg. Och därtill skulle komma, att under hela denna tid, innan de unionella förhållandena blifvit fullkomligt upplösta, skulle vi på grund af det tidigare unionsbandet löpa risken att kunna ställas till ansvar, ifall Norge skulle råka i konflikt med någon främmande makt.

Från andra håll har det sagts, att man måste uppställa villkor af annan art, än som blifvit af Kungl. Maj:t i hans proposition antydda. Det har framhållits, att, sedan Norge genom att ensidigt vidtaga åtgärder för brytande af unionsbandet begått en lagstridig handling, Sverige icke utan vidare kunde låta sig därmed nöjas, utan att ett nytt moment måste tillkomma, innan Sverige kunde gå in på att förhandla om en upplösning af unionen. Detta nya moment skulle vara en allmän folkomröstning, ett nyvaldt Stortings beslut eller något dylikt. Men hvartill skulle sådant i själfva verket tjäna? För oss, som känna stämningen i Norge, måste det vara fullkomligt klart, att denna stämning för närvarande är sådan, att resultatet af en allmän folkomröstning och beslutet i ett nyvaldt Storting icke skulle kunna blifva något annat än det, hvartill man redan kommit. I realiteten skulle således ingenting vara därmed vunnet.

Skulle således återstå den moraliska betydelsen af ett sådant steg: Norge skulle därigenom hafva återinträdt på laglighetens väg och skulle på sådan grund vara berättigadt till respekt och tillmötesgående. Men huru förhåller det sig därmed? Skulle väl Norge på detta sätt verkligen hafva återinträdt på laglighetens väg? Icke blefve väl det förra beslutet därigenom lagligt. Och det senare beslutet, som icke heller skulle komma att fattas i öfverensstämmelse med den norska statsförfattningen, icke kunde det blifva lagligt, därför att det tillkommit på yrkande från Sverige och på grund af en från Sverige uppställd fordran för dess biträde till unionens upplösning? I själfva verket blefve detta endast en ny olaglighet.

Det kan äfven uppstå fråga, huruvida Norge skulle kunna vara villigt att ingå på en sådan fordran. Det kan ifrågasättas, huruvida Norge skulle kunna vara med därom. Ja, mina herrar, det är möjligt, att Norge skulle kunna vara det, ifall, såsom det kan förutsättas, sådana anspråk i realiteten icke skulle vara af någon betydelse. Men då skulle ju äfven från svensk sida det hela endast vara ett sken, en ren formalitet. Och om Norge icke skulle ingå på denna fordran, hvad skulle man då göra? Skulle man falla undan, eller skulle man ställa till krig eller begagna andra tvångsmedel? I så fall skulle man vara beredd att uppgifva själfva unionen utan strid, men man skulle vara färdig till blodsutgjutelse för att vinna något, som man skulle kunna anse såsom en formell satisfaktion.

Det skulle kunna anmärkas, att ungefär enahanda invändning skulle kunna göras mot det förslag, som Kungl. Maj:t framställt. Äfven i detta uppställas förutsättningar för Sveriges biträde till en unionsupplösning. Men dessa förutsättningar äro af helt annat

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

slag. Där är det fråga om realiteter. Där afses sådana frågor, som måste lösas i sammanhang med en skilsmässa, och sådana, som skulle medverka till ett fredligt förhållande i framtiden på den Skandinaviska halfön. Där afses således något helt annat och viktigare, något hvaraf man måste vara beredd att taga konsekvenserna.

Mycket klander har riktats mot regeringen, därför att uti propositionen icke närmare angifvits de ämnen, som enligt regeringens uppfattning borde blifva föremål för förhandling och uppgörelse, innan det definitiva afgörandet af frågan om unionens upplösning skulle komma till stånd. För min del tror jag, att detta klander icke är befogadt och att man allt mer och mer skall medgifva, att så icke är förhållandet. Denna regeringens underlåtenhet har icke berott därpå, att icke regeringen för sin del i hufvudsak haft klart för sig de ämnen, hvarom det borde förhandlas, och de villkor, som borde uppställas. Därom är regeringen beredd att, ifall utskottet så önskar, lämna utskottet upplysningar. Men genom att i propositionen i detalj framlägga de ämnen, som skulle blifva föremål för förhandling, skulle regeringen direkt hafva inbjudit till offentlig diskussion angående dessa frågor, en diskussion som regeringen för sin del icke ansåg opportun. Ty icke kan det vara lämpligt att inför dem, som frågan gäller, offentligen diskutera de villkor, på hvilka man kan vara benägen att träffa en uppgörelse. Vida bättre synes det vara att söka åstadkomma den utredning, som häraf betingas, vid förhandlingar af mindre offentlig karaktär, och endast på detta sätt torde utsikt finnas att komma till enighet mellan de olika grupperna inom Riksdagen samt mellan regering och Riksdag.

Det är sant, att för en sådan uppgörelse, för ett sådant sätt att ordna saken erfordras mellan regeringen och Riksdagen en samverkan utaf en annan och mera intim beskaffenhet än den, som under normala förhållanden förekommer. Men någon svårighet för eller någon betänklighet mot att anordna en sådan samverkan torde icke förefinnas. Sedermera skulle de bestämda villkoren, sådana de blifvit träffade i en uppgörelse mellan den svenska regeringen och det norska Stortinget, komma att framläggas i sin helhet och i ett sammanhang för den svenska Riksdagen till pröfning och afgörande. Endast på detta sätt kan Riksdagen erhålla en öfversikt öfver det hela. Endast på detta sätt kan man få tillfälle att rätt bedöma värdet af denna uppgörelse, och endast på denna väg kan utsikt finnas till att nå enighet, som dock är det, man framför allt måste eftersträffa.

De mera personliga anmärkningar, som under dagens debatt hafva framställts mot statsrådets ledamöter, anser jag mig icke behöfva på något sätt besvara. Jag vill endast i anledning af vissa uttalanden, som förekommit, icke under dagens debatt men i annat sammanhang, förklara, att påståendet därom, att regeringens ståndpunkt skulle vara betingad af dynastiska intressen, helt och hållet saknar grund.

Friherre Klingspor: Herr grefve och talman, mina her-
rar! Det har så många gånger i pressen framhållits, att den
uppfattningen, att Sverige skall reagera mot det sätt, hvarpå det
blifvit behandladt, är endast högerherrarnes, men att denna upp-
fattning icke delas af svenska folket. Jag läste emellertid just i
dag en redogörelse för ett sammanträde, hållet i Västergötland,
och jag skall be att få uppläsa densamma. Det är en skrifvelse,
afsedd för riksdagsman Jansson i Djursåtra, och den lyder så-
lunda:

*Kungl. propo-
sition ang. de
unionella för-
hållandena.*

(Forts.)

»Bönderna i Torbjörnstorps och Friggeråkers socknar, samlade
efter slutad gudstjänst på Torbjörnstorps kyrkovall, vilja härmed
gifva uttryck åt vår djupa blygsel och vår bittra, med vår åldrige
och älskade Konung delade smärta öfver den proposition, som
svenska statsrådet funnit tillståndigt att i anledning af Norges
revolutionära handlingssätt mot vårt konungahus och nationen
framlägga för den nu samlade urtima Riksdagen. Och ombedja vi
eder, herr riksdagsman, i egenskap af vårt ombud i riksförsamlingen,
i behandlingen af de frågor, som röra den af Norge själfsvåldigt
iscensatta unionsupplösningen, inlägga den kraft, den klarhet och
den fasta framsynthet, som äro förenliga med rättfärdighetens kraf
gentemot orättfärdigheten, laglydnaden mot tygellösheten, sansen
gentemot lidelsen, som hedra vår svenska nations ärorika historia
och som låta vårt folk behålla sin själfaktning och leda till vårt
lands framtida fred och båtnad, och försäkra vi, i sluten krets
samlade kring hvad vi akta dyrt och kärt: vår Konung, vårt land,
våra hem och våra minnen, att vi med lif och blod vilja och
skola stödja en regering, som sätter oss i stånd att värdigt bära
upp svensk rätt och heder, om det också skall ske med de makt-
medel, för hvilka vi årligen uppoffra så många millioner, och äro
vi villiga, om Sveriges väl och dess ära så fordra, ikläda oss nya
uppoffringar. Våra fäders Gud och ande med och öfver oss och
allt Sverige!»

Denna skrifvelse är, som jag nämnde, aflåten till riksdagsman
Jansson i Djursåtra, men då densamma innehåller tankar och
känslor, som delas utaf kärnan af vårt svenska folk, så torde den
icke väga så litet och åtminstone kunna tjäna till att tillbakavisa
alla sådana yttranden, som att hvad som här säges endast är
chauvinism eller uttrycket för åsikterna hos en liten klick.

Jag har med flit begagnat mig af denna kritik öfver rege-
ringens förslag för att icke behöfva själf välja de ord, som jag skulle
vilja säga därofver. Detta förslag innehåller, såsom vi hafva
sett, icke någon konsekvent fortsättning af den förklaringen af
Konungen, att han önskade en urtima Riksdag för att förhandla
om vissa saker. Det innehåller endast en ren kapitulation, och
denna kapitulation har sedan blifvit af hans excellens statsminis-
tern understruken såsom en nödvändighet. Hela landet skall
känna sorg öfver att frågan uppfattas endast på ett sådant sätt
och att en 30-årig unionspolitik har ledt oss till detta Sveaborg,
för hvilket herr Sæve för en stund sedan varnade oss.

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Hos hvilka är det, som anklang har vunnits för regeringens sätt att behandla denna fråga? Jo, regeringen har fått beröm från Norge, regeringen har fått beröm af våra socialister, som förut förklarar sig vara fosterlandslösa och som med god smak nu taga emot subvention från Norge för sina fackföreningar här i Sverige för att uppmuntra deras opposition. Därtill kommer kanske också stöd från vissa liberala riktningar, som stå dessa socialister mycket nära. Jag frågar därför: Kan en regeringshandling, som vinner stöd från sådana håll, kan den vara försvarbar? Finnes det icke högre intressen för ett land, hvilka kräfva kraftigare åtgärder, än hvad som här är föreslaget?

Hans excellens herr statsministern säger själf i sitt uttalande: »Enligt gällande rättsgrundsatser skulle Sverige otvifvelaktigt vara fullt befogadt att fasthålla vid sin på fördragen grundade ställning och, där så erfordras, använda maktmedel för att återställa hvad däremot brutits.» Ja, jag tror, att svenska folket förstår den satsen, men det förstår icke, när statsministern sedan resonerar därhän, att detta icke kan vara lämpligt. Han gör i sitt resonemang endast den konsekvensen, att det skulle vara för unionens uppehållande, som detta skulle ifrågakomma. Han synes sålunda icke tänka på att det finnes något annat än unionen, att det finnes ett land, som heter Sverige och hvars intressen lefva äfven efter unionen samt måste tillvaratagas, äfven då unionen är borta. Sveriges realintressen torde faktiskt icke vara helt och hållet beroende på unionen. Vi trodde, att vi skulle få dessa intressen bevarade genom den union, som skapades, men vi hafva efter dessa 80 å 90 år kommit på det klara med att det var en falsk dröm, åt hvilken vi hängäfvö oss. Ty i stället för att kunna fullfölja Carl XIV Johans tanke att försöka stärka unionen, hafva vi så mycket som möjligt hjälpt norrmännen att förstöra densamma.

Då nu den form för gemensamhet, som vi då trodde skola vara nyttig för landet, har misslyckats, så vittnar detta blott om att vi få med stöd af denna erfarenhet se till, att en annan form vinnes för att skydda vår västra gräns och för att bevaka Sveriges realintressen. Om det sker med en *annan* union eller genom införlifvande af Norge delvis eller i sin helhet eller på något annat sätt, lämnar jag för ögonblicket därhän, men detta är i allt fall ett intresse, som icke får försummas, utan som måste beaktas. Detta har enligt min uppfattning regeringen fullständigt förbisett.

Om nu den afveckling af själfva unionen, hvarom regeringen här talar, med alla dessa formaliteter får försiggå, och Norge står där färdigt, hvad tro herrarne att vi skola få nöjet att efter detta upplefva?

Vi hafva ett ganska färskt minne af den flaggstrid, som förevarit, och af huru en f. d. statsminister då stod här och talade om att det var Norges *rätt* han försvarade, ehuru väl jag kan tänka, att han icke med allvar menade detta. Men så långt hade det gått

i politisk demoralisation. Då trodde man, att det skulle skapas Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena. fred och enighet efter flaggkapitulationen, men det har varit många strider sedan dess. Vi hafva haft striden om Grisebådarna, som uppkallats af Norge. Man ville blott hafva den för att krängla med, men ville ej fortsätta, då Sverige erbjöd en lojal utredning af frågan. Huru kommer den att ställa sig efteråt? Bohusbanan har stannat vid Skee genom en f. d. civilminister, som ställt sig i breschen för att bryta fram den och som sade: naturligtvis blir det fortsättning. Det var oduglig svensk politik och undfallenhet mot Norge. Så hafva vi Ofotenbanan, som talar samma språk, tydligt och kraftigt, och som vi hade reminiscenser af vid förra riksdagen. Vi hafva gränsförhållanden, som ofta nog förekomma och visa, hvad krängel och trassel från den ena sidan kunna göra gentemot ett folk, som vill uppträda lojalt, på den andra sidan. Vidare ha vi frågan om Nobelmedlen.

Ja, hvar och en af dessa frågor är naturligtvis ej någon casus belli, säger man, och ett statsråd, en statsminister säger antagligen beträffande hvar och en af dessa frågor, att man ej kan ställa till någon affär för den saken. Så kommer det att blifva, att upprepas.

Jag säger för min del, att jag på sätt och vis är tacksam mot norrmännen, att de bränt sina skepp, såsom de gjort, och fått fram frågan på en punkt, där det ej kan vara någon återvändo. Nog måtte vårt svenska folk nu känna hvad det fått: förakt från Norge för att vi tåla detta och förakt från utlandet för att vi ej kunna upprätthålla ordningen på den Skandinaviska halfön. Hurudan har stämningen varit i Norge? Öfvergreppen inom Stortinget hafva i regel varit sådana, att det blott varit en viss majoritet för dem, större eller mindre. Och huru har vår hållning uppfattats i Norge? Genom att vi ständigt fallit undan, ständigt blott gifvit efter, har det kommit därhän, att liksom år 1884 den norska högern klagat öfver att unionskonungen »forladt» dem. Det kan hända, att det snart nog kommer att heta från Norges folk, att Sverige »forladt» dem. Den lojala delen af Norge kan icke nu gifva uttryck åt sina känslor, då för närvarande i Norge gör sig gällande en terrorism, fullt jämförlig med den, som förefinnes bland socialisterna hos oss. Men om Konungen använder de maktmedel, han har för att kväfva uppror, och sålunda bereder de lojala norrmännen tillfälle att gifva uttryck åt sina känslor, kanske man kommer underfund med att den klick i Stortinget, som dikterat besluten, icke gifvit ett sant uttryck för hvad folket känner. Jag tänker mig möjligheten af detta, och om så är, kan man väl förstå, hvilken skamrodnad skall komma öfver det svenska folket, då det omsider får se, att det är luradt på detta område liksom på andra, som rört det unionella.

Vi hafva nyss slutat en riksdag, sade jag. Vid den riksdagen tillsattes ett hemligt utskott för att förhandla med Konungen och regeringen. Nu kommer det fram för oss, att förberedelser till denna revolution hafva gjorts under lång tid: förberedelser i ut-

Kungl. propo-landet, förberedelser inom landet, förberedelser i afseende å för-
 sition ang. de svarsväsendet, förberedelser i afseende å minering, förberedelser på
 unionella för- alla områden. Det borde väl då hafva varit så, att hemliga utskottet
 hållandena. skulle af regeringen fått ett öppet meddelande om hvad som för-
 (Forts.) bereddades i Norge. Jag har svårt att tänka mig, att en månad
 efteråt allting kommit som ett bud på posten ofvanifrån, såsom
 något, som icke var förberedt förut. Man har rätt att tänka, att
 en svensk regering, som sitter under så kritiska förhållanden,
 skall med vaken blick följa hvad som händer i vår grannstat,
 när man vet, huru högt bågen där spännes. Har regeringen ej
 tagit reda på detta, är det ett fel, som ej kan förlåtas. Har den
 haft reda på det och ej meddelat det till det hemliga utskottet,
 är det likaledes ett stort fel. Har den haft reda på det och
 meddelat det till det hemliga utskottet, men detta ej inspirerat
 Riksdagen till maktmedel, har det hemliga utskottet bedragit sina
 valmän, och då har det en mycket betydande del i detta. Jag
 hoppas, att det ej har det.

Hvad är det, som begäres af oss? Det är med oss ungefär
 som med slaktoffret, som lägges på bänken. Vi skola, under det
 de taga fram offerknifven för att få af oss huden, lugnt se på.
 Man vill blott taga huden af oss, och då kunna vi väl vara
 lugna, tyckes man mena. Köttet får ni behålla, heter det, det
 vilja vi ej hafva. Detta begäres af oss, och detta uppmuntras
 från regeringen. Svenska folket reagerar. Vi känna, att rege-
 ringen ej uppbär våra ömmaste känslor. Skall detta vara slutet
 på den period af vår unionshistoria, som börjat med uppmeningen
 till oss: vi skola vänta, vi skola vara tysta, vi skola hafva tåla-
 mod, till dess frågan riktigt kommit på sin spets, då skola vi
 gripa in! så hette det *då*, men hvad höra vi *nu*? Skall det
 vara slutet, då, säger jag, är landet förrådt, då är det en skam
 att vara svensk. Och jag tror ej sirensångerna till oss, att det
 är klokt att vara kallblodig, såvidt det icke menas, att man skall
 med kallblodighet och sorgfällighet bereda sig på ett kraftigt
 försvar mot ett dylikt öfvergrepp mot gamla Sverige och dess
 Konung.

Dessa ord, herr grefve och talman, önskar jag måtte få åtfölja
 protokollet för dagen.

Herr Dieden: Efter hvad som tilldragit sig i Norge, är
 det ju ingen, som önskar fortsätta unionen. Det förefaller mig
 då inkonsekvent, att man fordrar villkor för denna skilsmässa.
 Vore det ej bättre att med sänja enas om unionens upplösning
 och därefter träffa alla aftal. Då komme dessa att dikteras af
 gemensamma intressen.

Allt tal om Sveriges ära i denna konflikt är obehöfligt, ty
 icke lider ens ära däraf, att en annan bär sig illa åt. Min ära
 lider, om jag själf bär mig illa åt. Det är ett lättsinnigt tal
 att tala om maktmedel, då äfven de mest glänsande segrar ej
 kunna bringa oss några fördelar. Endast på fredlig väg kan

båda folkens framtida lycka vinnas. Ett beslut om krig med Norge skulle framkalla stor oro och ovilja i landet, och ansvaret härför fölle på Första Kammaren. I mitt tycke borde vi glädja oss åt att vår vördade, älskade Konung på lifvets afton slipper att bära den norska törnekronan, och bemöda oss om att med mjukaste sammet fodra den svenska kronan åt honom.

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Det vore i min tanke önskligt, om utskottets blifvande utlåtande komme att gå i riktning af att föreslå, att Riksdagen med ogillande af och beklagande af händelserna i Norge ville besluta att upplösa unionen och uppdraga åt regeringen att där-efter träffa nödiga aftal.

Grefve Hamilton: För så vidt en union mellan två folk skall kunna uppfylla den storslagna och vackra uppgiften att under fredens lugn så fast sammanfoga dessa folk, att de äro villiga att i farans stund blöda vid hvarandras sida för att värna om hvarandras själfständighet och frihet, då måste den vara ingången genom frivilligt aftal mellan folken själfva och uppbäras af den allmänna opinionen i de båda länderna. En sådan union har den svensk-norska aldrig varit. Till en sådan skapades den icke och har den icke under årens lopp omskapats. Icke heller har den kunnat åstadkomma sämja, utan allenast kif och strid. Folken hafva aldrig kommit i beröring med hvarandra, aldrig lärt känna hvarandra, och därför hyst misstro till hvarandra. Jag vågar påstå, att unionen, sådan den utvecklats sig, har varit en fara för Sverige. Ty det folk, som under fred kunnat bryta aftal, kunde också varit i stånd att i ett för Sverige kritiskt ögonblick öfvergifva unionsbrodern i eget intresse. Jag vågar också påstå, att det var en lycka för Sverige, att detta unionsbrott skedde vid en tidpunkt, då vi äro mäktiga att själfva bestämma, om en unionsupplösning må äga rum, eller huruvida Norge skall fortfarande vara förenadt med Sverige, om äfven under andra former än hittills. Men oaktadt jag är fullt medveten om att vi icke blott hafva rätt att besluta härutinnan, utan äfven äro mäktiga att genomföra vårt beslut, vill jag på inga villkor råda till att återföra Norge till Sverige, ty denna återföring är icke värd en droppe svenskt blod. Nej, vi skola skatta oss lyckliga, att unionen är slut och att vi befriats från de hotelser den medför.

Man påstår, att Sveriges ära kräfvat något annat. Ack, mina herrar, Sveriges ära är icke kränkt. Dess sköld är blank. Norge har genom aftalsbrottet kränkt sin egen ära, och denna fläck kan endast tiden utplåna.

Under debatten har också framhållits, att vi kunna medgifva unionens upplösning, men blott under vissa villkor, och att vi böra träffa nya aftal för att betrygga fred på den Skandinaviska halfön. Men hvad gagnar det till att söka träffa aftal med folk, som bryter aftal, att ställa upp villkor för ernående af vårt eget önskningsmål?

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Icke kan jag heller fullt godkänna den kungliga propositionen. Jag skulle helst hafva önskat, att Kungl. Maj:t hemställt till Riksdagen, att den måtte besluta att förklara riksakten vara upphäfd och att uppdraga åt regeringen att vidtaga de åtgärder, som äro nödvändiga för unionens afveckling, och jag är öfvertygad om att, när så skett, vi med glädje, ja, med entusiasma skola hissa den rena svenska flaggan, som är förenad med våra gamla historiska minnen.

Under debatten har också regeringen blifvit klandrad. Men manne den bär skulden till hvad som har skett? Manne icke de ledande männen för våra stora partier äfven skulle kunna påstås hafva saknat statsmannablick och förutseende under de sistförflutna tjugu åren? Jag medgifver visserligen, att, då Sverige skall blåsas till samling, till enigt arbete för inre utveckling, då vi komma att uppfordras att offra våra små klassintressen, de små synpunkterna, på fosterlandets altare, då är icke endast ämbetsmannaledning lämplig, och de högt aktade, högt uppburne män, som nu intaga platserna på vår statsrådsbänk, skola säkerligen icke taga sig för när, då jag vågar påstå, att statsmännen skola sökas bland politici, skola mogna under de politiska striderna, och att de i allmänhet icke utvecklas i de tränga ämbetslokalerna. Men oaktadt jag har den uppfattningen, kan jag icke inse annat, än att i närvarande stund vi böra hafva förtroende till det samarbete, som nu säkerligen kommer att äga rum mellan regeringens medlemmar och Riksdagens utskott.

Friherre Gripenstedt: Det har mot slutet gått fortare med unionsfrågan än man beräknat, men att det skulle gå därhän det nu gått, tror jag var klart för litet hvar. För hvar och en, som velat se, har det nämligen varit tydligt, att norrmännen sedan länge sträfvat för unionens upplösning, och att hvarken Konungen eller svenska folket skulle kunna hindra katastrofen, när det kom till kritan, det var nog också tydligt med hänsyn till det sätt, hvarpå unionspolitiken bedrifvits sedan decennier tillbaka. Illa var unionen från början hopkommen, och sedan har den alltjämt blifvit mer och mer försvagad. Om man skulle granska de åtgärder, som blifvit vidtagna för att reformera unionen, skulle det visa sig, att det icke varit mer än reformen af 1824, då norrmännen släpptes in i kabinettet, och den af 1835, då norske statsministern fick rätt att deltaga uti ministeriellt statsråd, som gått i rätt riktning. Dessa båda reformer voro ägnade att sammanbinda folken och stärka unionen, men alla öfriga s. k. reformer eller ändringar i de ursprungliga unionsförhållandena hafva endast gagnat separationssträfvandena. I synnerhet sedan 1873 — jag tror att man från det året kan datera, att norska grundlagen icke längre tillämpats såsom ett unionskontrakt, utan norrmännen fått på egen hand ändra äfven sådana paragrafer, som berörde Sverige och unionen — har det gått steg för steg mot upplösningen, och så slutligen, när det kom ett nej på de fortsatta sträfvandena — då var det för sent.

Man talar om den myckna formalismen i vårt land, och det är väl möjligt att vi i vår administration och i vår inre politik äro för formalistiska, jag vill icke bestrida detta, men uti unionspolitiken gentemot norrmännen, som tyckas vara skapade till advokater, hade vi bort hålla mera på formerna. Jag anser således att man hittills brustit mycket härvidlag, men när det nu gäller att komma till en slutlig uppgörelse med Norge, anser jag, att man bör hålla desto mer på denna uppgörelses formella sida.

En upplösning kommer, antager jag, att godkännas på ett eller annat sätt; återställa unionen vill nog ingen. Sådan som unionen gestaltat sig, har Sverige icke hämtat någon styrka af den. Vi hafva emellertid haft en relativ trygghet i vår rygg, om Sverige skulle kommit i förvecklingar med andra nationer, jag säger relativ, ty någon verklig trygghet kan man ej tala om, då norrmännen byggt fästningar och rustat emot oss, oaktadt vi haft gemensam Konung. Vår sträfvan i sak anser jag bör gå ut på att söka förebygga farorna af att vi för framtiden få en osäker granne eller måhända en fiende i ryggen. Jag litar lika litet på den förespeglade hjärteunionen, friden och endräkten på den Skandinaviska halfön efter den gamla unionens upplösning, som jag förut litat på talet om norrmännens unionsvänlighet och försäkringarna om unionens välsignelserika verkningar. Emellertid, de villkor, som våra blifvande fullmäktige skulle komma att underhandla om, vill jag nu icke gifva mig in på. Jag vill endast hålla mig något till frågans formella sida.

Den föregående talaren har uttalat önskan om att riksakten skulle upphävas, och att riksakten icke vidare är att hålla på, däri instämmer jag med honom. I den kungl. propositionen förekommer: »Det fordras att Sverige för sin del beslutar riksaktens upphäfvande. Men innan Sverige går att härom fatta beslut, krävas förhandlingar mellan de båda rikena.» Men hvarför krävas förhandlingar *innan* riksakten skall upphävas? Mig synes bättre, att vi förklara riksakten upphäfd först och börja förhandlingarna sedan på annan basis. Riksakten är redan af norrmännen försatt ur effektivitet. Hvarför skola vi då hålla på den? Det har redan af en ärad talare sagts, att ingressen till riksakten ej är fullt sann. Ja, där förekommer en fras, som ej är sann: »En förening ej af vapnen men af den fria öfvertygelsen tillvägabragt.» Dessa ord hafva förut af norrmännen användts såsom skäl för kraf på full likställighet, men nu, när de ej passa i stycke, erkänner man äfven i Norge, att dessa ord ej äro sanna och att föreningen ävägabragts, om icke direkt genom vapenmakt, så indirekt under trycket däraf. Hvad själfva riksakten beträffar, anser jag den vara ett sådant dokument, att Sverige ej haft någon fördel af densamma och ännu mindre kan i närvarande stund hafva fördelar däraf. Norrmännen hafva sagt upp riksakten; för oss återstår att säga: »Ni hafva sagt upp den, den har trädt ur gällande kraft», men därför komma vi icke till att erkänna Norge såsom suverän stat, utan rättsligen komma vi åter på basis af

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Kielerfreden. Om vi ej vilja häfva vår rätt efter denna, det må bli Sveriges sak, men *rättsligen* stå vi på denna grund. Härmed har jag velat säga, att när det gäller att underhandla med norrmännen, böra vi hålla på formerna, och formellt stå vi numera åter på Kielerfreden.

Herr Berg, Lars: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång kommer att för ett ögonblick upptaga herrarnes tid, men jag har, med anledning af herr statsministerns yttrande, ansett mig böra framhålla, att detta yttrande långt ifrån att utplåna, snarare än kraftigare bidragit till att fastslå den djupa klyfta och den betydliga meningsskiljaktighet, som i den föreliggande frågan är rådande mellan regeringen och denna kammars majoritet. Herr statsministern ansåg, att ett samförstånd med Norge, vunnet på den fullt frivilliga underkastelsens grund, vore för oss af så stor betydelse, att härför alla andra hänsyn måste vika. Genom att underkasta oss en skymflig unionsupplösning skulle vi vinna sammanhållning och samförstånd samt kärlek emellan och lycka för de båda skandinaviska folken. Men han glömde därvid, att mera än lycka på grund af »samförstånd» och andra materiella fördelar väga dock de andliga krafterna här i världen samt att det framför allt annat här gäller att uppehålla den kränkta rätten. Herr statsministern, som själf är jurist, lär utän tvifvel inse detta och att det är aktningen hos den öfriga världen och aktningen för sig själf, som bestämmer ett folks verkliga makt och rätt att lefva samt således dess framtid vida mera än en eller annan internationell förmån. Ett folk, som frivilligt kapitulerar, sedan det anfällits till sin heder och ära, och som förklarar att det ej vill eller ej är i stånd att försvara denna sin dyrbaraste egendom, har därigenom förklarat sig försvarslöst och blir äfven ansedt såsom både ärelöst och försvarslöst, likasom inom den borgerliga lagstiftningen den enskilda mannen i motsvarande förhållanden anses farlig för den allmänna säkerheten, så att han måste finna sig i att dömas under en annans kraftigare försvar och ledning — en annans, under hvilkens husbondevælde han så småningom sakta men säkert seglar in. Hvad betyder den ärade talarens framställning i fråga om förespeglade materiella fördelar af frid och fred från Norges sida, hvad betyder det mot hela den civiliserade världens förakt och ändrade uppfattning om vårt folk, att vi äro en degenererad nation, färdig att förtvina och dö bort. Detta är dock här den stora frågan, hvilken borde, såsom jag nyss sade, uppkalla äfven hvarje gammal man att offra lif och blod, hade han än tusen lif. Med anledning af herr statsministerns yttrande, att vi skulle uppskatta och komma ihåg, att detta *samförstånd med Norge* efter en neslig kapitulation vore af så högt värde för enigheten på vår halfö, tillåter jag mig slutligen fråga honom: Huru vet herr statsministern, att det är *med Norge* vi uti en framtid behöfva på denna halfö lefva i enighet och samförstånd? All historia, särskildt Norges, säger oss tvärtom, att det

blir andra intressen och andra makter än Norge, som inom några år skola hafva herraväldet på västra sidan om Kölen. Detta är hvad jag här har önskat säga, men då jag har ordet, vill jag tillägga ännu en sak.

Då man nu går att fatta beslut samt bedöma denna unions fördelar och olägenheter och på ena och andra sidan öfverväga frågan om sammanhållning eller upplösning af unionen, är det dock alldeles nödvändigt, att man äger kännedom om Norges historia. Endast af denna kan man få veta, huru den norska folkkaraktären är beskaffad och huru den tydligt och konsekvent kommit att utveckla sig. När man åter följer den svenska politiken i unionsfrågan, får man den visshet, att svenska statsmän och statsråd aldrig, åtminstone icke annat än undantagsvis, satt sig in i denna det norska folkets utvecklingshistoria. Det skulle kräfvä för lång tid, huru frestande det än vore, att här gifva en resumé af denna. Jag vill endast, såsom jag förut påpekat, framhålla, att Norge efter ett nära tusenårigt förtryck och utan att hafva ägt någon politisk eller borgerlig frihet, men i stället succat i slafveri dels under egna konungar och dels sedermera i en slags lifegenskap under danskt herravälde, efter denna långa tid plötsligt kom till att genom förening med Sverige blifva en fullt fri och själfständig nation. Men ett folks förmåga att styra sig själfvt växer endast långsamt, och så har det äfven här visat sig. Den frigifnes lynne är icke de uråldriga gamla staternas invånares, utan det är ett lynne, som »vippar och vänder», såsom Norges störste tänkare och skald en gång yttrat. Det går icke an att få allting till skänks och göra ingenting för sin frihet. Sveriges folk och statsmän hafva kommit och bjudit Norge på bricka stora gåfvor och friheter, och Norge har emottagit allting men själf gjort ingenting därför. Det är som det kan tillgå uti ett enskildt hem. Den unge sonen blir bortskämd genom att få allt hvad han pekar och poekar på. Han råkar ut för en olycklig själföfverskattning och blir till sist alldeles vriden af egenkärlek och högfärd, på sätt det äfven nu inträffat uti förevarande fall. Jag må därför här citera den store skaldens ord om den norska folkandan och »skæbnen». Han säger, såsom jag nyss nämnde, att det är farligt för ett »ufærdigt folk at få friheds-gaven», — friheten som gåfvä på en gång och utan att själf arbeta någonting för den och han fortsätter:

»Det er farligt at tage sig selv som skænk;
den ballast kan krænge en skude isænk.

Man stak os ihænde et fuldgodt sværd,
men lærte os ikke sligt værges værd.

Se derfor vor skæbne vipper och vender,
som kniven i barnets legende hænder.»

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.

(Forts.)

Kungl. proposition ang. de unionella förhållandena.
(Forts.)

Det är sant, Norge leker som ett barn med knifven i sin hand och blir därigenom lätt till en fara för sin omgifning äfven under leken. Men humöret växer och knifven växer och hans grannskap blir till sist lifsfarligt. Det är detta man måste komma ihåg, och om man därtill lägger vissa karaktärsdrag, som jag nu ej här vill tala om, så är man kanske på god väg att vinna den rätta och för Sveriges intressen nödiga uppfattningen utaf den närvarande situationen. De beslut, som här skola fattas, blifva bestämmande för vårt lands öde och framtid sekler igenom. Vi hafva nu dragits ned i depravation och degeneration — vi behöfva skaffa oss en ny och friskare anda äfven uti detta fall och för detta först och främst nya män.

Efter härmed slutad öfverläggning hänvisades förevarande kungl. proposition till särskilda utskottet; och skulle till utskottet jämväl öfverlämnas de i anledning af nämnda proposition inom kammaren nu afgifna yttrandena.

Herr Wieselgren erhöi på begäran ordet och yttrade:

Jag har en motion att afgifva i ett syfte, som blifvit behandladt på enskilda sammanträden och som där fått sina vedsakare och sina vänner. Förslaget har emellertid nu i dag blifvit berördt under debatten icke från kammarens sida utan af herr statsministern. Jag känner mig nästan något förlägen inför detta faktum. Man brukar ju vanligtvis icke erhålla någon kritik förrän det förslag är framlagdt, som kritiken skulle gälla. Nu har det emellertid blifvit en omvänd ordning i detta fall, och det föreföll mig ett ögonblick, som skulle jag nödgas afstå från att väcka motionen, då den redan från så vederhäftigt håll blifvit underkänd. Jag ber emellertid i allt fall att, då motionen uttrycker icke blott min egen, utan äfven åtskilliga andra kammarledamöters åsikter, få framlägga densamma. Motiveringen lämnar jag åt herrarna själfva att taga kännedom om, motionens kläm tillåter jag mig däremot att nu uppläsa. Den lyder sålunda:

På anförda grunder tillåter jag mig föreslå:

att Riksdagen må såsom svar å den kungl. propositionen i underdånig skrifveles dels gifva Kungl. Maj:t till känna, det Riksdagen icke är villig lämna Kungl. Maj:t det begärda medgifvandet, förrän norska folket genom allmän omröstning förklarar sig önska upplösning af den mellan Sverige och Norge i kraft af 1815 års riksakt bestående förening; dels ock anhålla, att, därest de norska statsmyndigheterna skulle afvisa begäran om sådan omröstnings anställande, Kungl. Maj:t måtte vidtaga erforderliga åtgärder för sagda förenings upprätthållande, till dess densamma blifvit med Sveriges begifvande upplöst.

Härefter aflämnades ifrågavarande motion, som erhöll ordningsnumret 1 och öfverskrift: i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de unionella förhållandena.

Motionen blef på begäran bordlagd.

Friherre *De Geer* väckte en motion, n:o 2, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de unionella förhållandena.

Jämväl denna motion blef på därom gjord begäran bordlagd.

På hemställen af herr talmannen medgaf kammaren, att de anslag, som utfärdats till nu pågående sammanträdes fortsättande på aftonen, finge nedtagas.

Justerades tre protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 4,37 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Onsdagen den 28 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2,³⁰ e. m.

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

Föredrogos och hänvisades till särskilda utskottet nedannämnda, nästlidne dag bordlagda motioner:
n:o 1, af herr *Wieselgren*, och
n:o 2, af friherre *De Geer*,
båda i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de unionella förhållandena.

Herr *Unger* afgaf en motion, n:o 3, i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående de unionella förhållandena.

Denna motion blef på begäran bordlagd.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, hvarefter kammaren åtskildes kl. 2,⁴⁴ e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.

Lördagen den 1 juli.

Kammaren sammanträdde kl. 2,30 e. m., och dess förhandlingar leddes af herr vice talmannen.

Justerades protokollet för den 23 nästlidne månad.

Anmälades och bordlades Riksdagens kanslideputerades memorial n:o 1, angående antagande af tjänstemän i Riksdagens kansli.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet herr *Ungers* den 28 sistlidne månad bordlagda motion, n:o 3, i anledning af de unionella förhållandena.

Herr *von Baumgarten* uppläste och afgaf följande af honom m. fl. undertecknade motioner:

n:o 4, om anslag för eventuella åtgärder från svensk sida med anledning af de uppkomna unionella förvecklingarna;

n:o 5, om vidtagande af åtgärder för fyllandet af vissa statsbehof; och

n:o 6, om meddelande af lagbestämmelser i anledning af de unionella förvecklingarna, m. m.

Dessa motioner blefvo på begäran bordlagda.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades herr *Benedicks* under 10 dagar från och med denna dag samt herr *von Oelreich* från och med den 4 innevarande månad tills vidare.

Justerades ett protokollsutdrag för detta sammanträde, hvar-
efter kammaren åtskildes kl. 2,44 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
